VAKBLAD VOOR DE BIBLIOTHEEKSECTOR

Bibliotheekblad

Samenwerking met voedselbanken
Literatuur als medicijn
De inkoopcommissie e-content
Deventer voelt zich goed

Nummer **9/10** | Jaargang 28
November / december 2024

Foto: Pascal Striebel

NBD Biblion Jeugdspecialist 2024: Jacqueline Terwijn (de Bibliotheek West-Achterhoek)

Beste Bibliotheek van Nederland 2024: Deurne (de Bibliotheek Helmond-Peel)

Linked data staat misschien niet op jouw radar.

Geen zorgen, bij ons wel.

Linked data verbindt boeken, auteurs, onderwerpen en meer op een manier die zoekmachines begrijpen. Zo vinden gebruikers makkelijker jouw bibliotheekbronnen, waar ze ook zijn. En dit is nog maar het begin. Vandaag leggen we de basis voor jouw linked data-toekomst.

Ontdek hoe op **oc.lc/toekomst-linked-data**

OCLC

Beste Bibliotheek van Nederland

NBD BIBLION Jeugdspecialist 2024

Bibliotheek Deurne en Jacqueline Terwijn vallen in de prijzen tijdens Bibliotheekplaza

Bibliotheek Helmond-Peel (vestiging Deurne) is uitgeroepen tot de **Beste Bibliotheek van Nederland**! De bibliotheek kreeg de prijs uitgereikt tijdens het jaarlijkse bibliotheekcongres Bibliotheekplaza in Den Haag. Daar werd ook de **NBD Biblion Jeugdspecialist van het Jaar** 2024 bekendgemaakt. De winnares is Jacqueline Terwijn, ze is Educatiespecialist bij de Bibliotheek West-Achterhoek. De winnaars kregen de prijzen uitgereikt door Stichting NBD Biblion met partners Bibliotheekblad en Stichting CPNB. We blikken terug op een feestelijke middag! Gefeliciteerd!

Foto's: Pascal Striebel

nbd biblion

vooruitgang boeken

Colofon

Bibliotheekblad is hét vakblad voor de bibliotheeksector en verschijnt negen keer per jaar (vijf keer digitaal en vier keer in print). Hiervoor hebben wij uw e-mailadres nodig. Mail naar digitaal@bibliotheekblad.nl. Kijk ook op onze website: www.bibliotheekblad.nl en op onze sociale media-accounts op X (voormalig Twitter), Facebook en LinkedIn.

Uitgeverij
Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 12
2272 TR Voorburg

Hoofd-, eind- en webredactie
Menno Goosen
menno.goosen@bibliotheekblad.nl
+31 (0)6 2222 90 67

E-mailadres redactie
redactie@bibliotheekblad.nl

Digitale nummers
Voor vragen: mail aan digitaal@bibliotheekblad.nl

Tekstcorrectie
Marijn Mostart

Medewerkers
Johannes Abeling, Femke van den Berg, Annemiek van de Burgt, Paul van Capelleveen, Mark Deckers, Maarten Dessing, Elselien Dijkstra, Anne van den Dool, Esther van Gelder, Marianne Hermans, Jamea Kofi, Janneke Krommendijk, Arno Kuipers, Cindy Lammers, Marjolein Lolkema, Anneke de Maat, Rianne van Melik, Marjolein Oomes, Linda van Pelt, Anna Rademakers, Evi Savelkouls, Jeroen Vandommele, Stan Verhaag, Karin Vingerhoets, Eimer Wieldraaijer, Ivonne Zijp.

Ontwerp basisvormgeving
SNEP grafische dienstverlening

Lay-out
Thomson Digital

Opmaakbegeleiding
Hans Jansens (Impaginator.nl)

Druk
Damen Drukkers

Juryleden Beste Bibliotheek
Jeanine Deckers, Ilona Ebels, Gerard Meijer, Luc Pruijn, Erna Staal, Chris Wiersma (voorzitter)

Abonnementen Nederland
Abonnementenland, Postbus 20, 1910 AA Uitgeest. Tel. +31 (0)251-25 79 24. Site: www.bladenbox.nl voor abonneren of www. aboland.nl voor adreswijzigingen en opzeggingen. Abonnementenland is ook bereikbaar via Twitter. @Aboland_klanten. Beëindigen abonnement: opzeggingen dienen 12 weken voor afloop van de abonnementsperiode in ons bezit te zijn. Prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementen België
Abonnementenland, Ambachtenlaan 21 Unit 2A, 3001 Heverlee. Tel. +32 (0)28 08 55 23. Site: www.bladenbox.be voor abonneren of www.aboland.be voor adreswijzigingen en opzeggingen. Beëindigen abonnement: Opzeggingen dienen 12 weken voor afloop van de abonnementsperiode in ons bezit te zijn. Prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementsprijs
Op bibliotheekblad.nl/abonneren vindt u de tarievenstructuur en kunt u een abonnement afsluiten.

Adverteren
Uitgeverij Virtùmedia verzorgt in opdracht van Bibliotheekblad de acquisitie. Contact via Mariska Jankovits: +31 (0)30-693 11 77 of mjankovits@virtumedia.nl. Op bibliotheekblad.nl/adverteren vindt u de tariefkaart.

Overname van tekst
Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij IP gebruikt of verveelvoudigd worden. Voor kopiëren is reprorecht verschuldigd aan de uitgever.

ISSN
1573-9597

Volg ons ook online

Op bibliotheekblad.nl vindt u het actueelste bibliotheeknieuws. Via de site kunt u zich gratis abonneren op onze nieuwsbrief. Ook zijn wij actief op sociale media:

- facebook.com/bibliotheekblad
- twitter.com/bibliotheekblad
- linkedin.com/company/bibliotheekblad

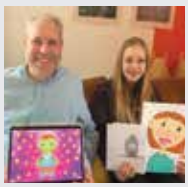
INHOUD

6
Beste Bibliotheek 2024
Bibliotheek Deurne werd dit jaar gekozen tot de Beste Bibliotheek van Nederland. In dit katern, dat loopt tot pagina 21, leest u alles over de winnaar en de genomineerde bibliotheken.

22
NBD Biblion Jeugdspecialist 2023
Jaqueline Terwijn werd op 31 oktober 'gekroond' tot NBD Biblion Jeugdspecialist 2024. Redacteur Maarten Dessing sprak van tevoren (toen nog niet bekend was wie de winnaar zou worden), met de drie genomineerden: naast Jaqueline Terwijn waren dit Claudia Groen en Dominique Janssen, over de passie voor hun vak.

28
Samenwerken met een voedselbank
Verschillende bibliotheken werken samen met de voedselbank(en) in hun regio. Waarom doen ze dat? Hoe kan die samenwerking eruitzien? En wat levert deze op?

36
Maatschappelijke programmering
De bibliotheken van nu hebben een gevarieerd takenpakket, en dat geldt ook voor Bibliocenter. Naast de noemer "lezen, leren en informeren" zoekt de bibliotheek ook aansluiting met andere organisaties.

38
Literatuur als medicijn
Niet alleen wordt er steeds meer onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van bibliotherapie, veel mensen willen ook graag door hun huisarts een boek aangeraden krijgen. Dat ontdekte uitgever Lucienne Bongers in een onderzoek voor haar masterscriptie Algemene Cultuurwetenschappen.

Foto: Pascal Striebel

De trotse winnaars van de NBD Biblion Jeugdspecialist van het jaar én de Beste Bibliotheek van Nederland: *Jacqueline Terwijn* (specialist educatie Bibliotheek West-Achterhoek), *Ank Mooren* (manager maatschappelijke bibliotheek en MT-lid) en *Robin Verleisdonk* (directeur-bestuurder), beiden van de Bibliotheek Helmond-Peel (vestiging Deurne).

42
De carrièreswitch
Haar hele leven leek het Thea van Duijvenbooden al leuk om bij een bibliotheek te werken, maar hoewel ze al op haar achttiende begon met werken zou het tot haar negenenvijftigste duren voordat het zover was.

46
De inkoopcommissie e-content
Hoe gaat de collectievorming van de online Bibliotheek in zijn werk? Voor veel medewerkers uit onze sector is dat een groot vraagteken. Daarom een inkijkje bij de inkoopcommissie e-content.

48
Studiereis Frankfurter Buchmesse
Een buschauffeur die onder het rijden een gedicht van Bukowski voordraagt, waar kom je dat tegen? Nergens, behalve op een door Rogues georganiseerde studiereis naar de Frankfurter Buchmesse.

52
Topstukken
Een ware dwarsdenker: dat was Erasmus. De KB heeft veel werken van hem in de collectie. In deze editie van 'Topstukken van de KB' licht Esther van Gelder, conservator oude drukken van de KB, een bijzonder werk van deze denker uit.

54
Bibliotheek Deventer & gezondheidsvaardigheden
Als je moeite hebt met lezen en schrijven is het vaak lastig om informatie over gezonde voeding te vinden en te begrijpen. Daarom is de Bibliotheek Deventer gestart met het gezondheidsproject 'Voel je Goed!'.

56
Onderzoek
Alweer ruim tien jaar is het in Nederland mogelijk om e-books te lenen. In januari 2014 opende toenmalig minister van OCW Jet Bussemaker de landelijke online Bibliotheek. Wat is de stand van zaken anno 2024?

Verschijning Bibliotheekblad 1-2025

Bibliotheekblad nummer 1-2025 verschijnt rond 24 januari.

Dit is een digitale editie. Abonnees ontvangen deze in hun mailbox.

Op bibliotheekblad.nl/bibliotheekblad/afgelopen-nummers vindt u een overzicht van de inhoud van de afgelopen nummers. Wij werken aan een digitaal archief waarin abonnees de jaargangen 2020 t/m het meest recente nummer kunnen doorzoeken en downloaden.

Beste lezer,

Voor u ligt het extra dikke november-/decembernummer van Bibliotheekblad, met uiteraard zeer veel aandacht voor de *Beste Bibliotheek van Nederland* en de *NBD Biblion Jeugdspecialist van het Jaar*. In die laatste verkiezing participeert naast naamgever NBD Biblion en Bibliotheekblad ook CPNB.

Ongetwijfeld heeft u via onze website of sociale media al gelezen wie dit jaar de winnaar van de Beste Bibliotheek is: Bibliotheek Deurne (onderdeel van de Bibliotheek Helmond-Peel). De jury kon maar moeilijk kiezen tussen twee van de genomineerde bibliotheken: de vestigingen in Roden en Deurne. Bij de eerstgenoemde bibliotheek springt met name het imposante gebouw in het oog; bij laatstgenoemde vallen vooral alle inspanningen voor lokale gemeenschappen op. Om tot een eindoordeel te komen, waren dit jaar de publieksstemmen dan ook doorslaggevend. Het publiek koos met ruim 2.600 stemmen de Bibliotheek Oude Raadhuis in Oud-Beijerland als winnaar, gevolgd door de Bibliotheek Deurne, met bijna 2.300 stemmen. De bibliotheken in Roden en Raalte ontvingen beide een kleine 1.400 stemmen. Bibliotheek Marum kreeg iets meer dan 700 stemmen.

De jury werd in de bibliotheek van Deurne ontvangen door een professioneel team, dat duidelijke lijnen wist aan te brengen in het beleid en de uitvoering ervan. Grote indruk maakten de intensieve samenwerking met de Poolse gemeenschap en de uitgebreide inzet op de Bibliotheek op school. Het gebouw laat qua klantvriendelijkheid wel wat te wensen over: om dit pand te transformeren in een prettige plek om te verblijven, moeten nog een aantal stappen worden gezet. Ook een verwelkomende entree helpt daarbij, evenals een heldere presentatie van de collectie, die nu over de gehele begane grond verspreid staat. De jury is wel zeer positief over de inrichting van de website van de bibliotheek, die duidelijk laat zien hoe breed het activiteitenaanbod van deze vestiging is.

De Jeugdspecialist van het Jaar werd Jaqueline Terwijn, (Specialist educatie de Bibliotheek West-Achterhoek). Een citaat uit het juryrapport:
'Het is duidelijk dat Jacqueline zich aanpast aan de wensen van de doelgroep en heengaat waar ze nodig is. Ze is een spin in het web en heeft een enorm netwerk aan samenwerkingspartners, van mbo tot pabo en van moskee tot kinderboekenwinkel. Ze zet zich echt voor 100% in voor wat ze doet, en is er ook nog bescheiden onder. Jacqueline mag zich met recht NBD Jeugdspecialist van het Jaar noemen!'

Ik wens u veel leesplezier!

Menno Goosen
Hoofdredacteur Bibliotheekblad
menno.goosen@bibliotheekblad.nl

Bibliotheek Helmond-Peel, vestiging

Het winnende team van Deurne (onderdeel van de Bibliotheek Helmond-Peel). ***Annelou Jeuken*** (specialist marketing & communicatie), Yvonne van Bussel-Verhees (programmamaker), ***Rita Meulendijks*** (coördinator maatschappelijke bibliotheek), ***Ank Mooren*** (manager maatschappelijke bibliotheek en MT-lid) en ***Robin Verleisdonk*** (directeur-bestuurder).

Deurne wint editie 2024

Het was een spannende strijd tussen de vijf genomineerde bibliotheken om de titel Beste Bibliotheek van Nederland. Uiteindelijk werd de bibliotheek van Deurne als winnaar gekroond in een feestelijke bijeenkomst op donderdag 31 oktober tijdens Bibliotheekplaza in Amare in Den Haag. Dankzij de combinatie van lof van de jury en het publiek mag de bibliotheek van Deurne zich een jaar lang de Beste Bibliotheek van Nederland noemen.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL • FOTO'S: PASCAL STRIEBEL

Genomineerden en juryleden

Genomineerd waren dit jaar de bibliotheken Marum (Biblionet Groningen), Roden Centraal (Bind Bibliotheken), Raalte (Bibliotheek Salland), Deurne (Bibliotheek Helmond-Peel) en Oud-Beijerland Centrum (Bibliotheek Hoeksche Waard).
De vakjury werd gevormd door Luc Pruijn (directeur-bestuurder van Bibliotheek Dommeldal en de winnaar van de vorige editie), Gerard Meijer (programmamanager Stichting Samenwerkende POI's Nederland), Chris Wiersma (voormalig directeur van de Bibliotheek Groningen, BiSC Utrecht en De Nieuwe Bibliotheek in Almere), Jeanine Deckers (directeur-bestuurder van Bibliotheek Bibliorura), Erna Staal (directeur-bestuurder van de Bibliotheek Gouda) en Menno Goosen (hoofdredacteur van *Bibliotheekblad*). Coördinator van de jury was Anne van den Dool (zelfstandig cultureel communicatieprofessional en adviseur op het gebied van bibliotheekcollecties).

Het verkiezingsproces

De juryleden brachten net als vorige jaren samen een bezoek aan de genomineerde bibliotheken. Daar kregen ze een presentatie en een rondleiding door medewerkers en directie. Tijdens de bezoeken lette de jury op verschillende punten, zoals de collectie, de inhoudelijke programmering, de transitie naar de maatschappelijke bibliotheek, de bejegening door de medewerkers, gebouw, inrichting en uitstraling en de uitvoering van de vijf wettelijke functies. Om een goed beeld van de genomineerde bibliotheken tijdens reguliere openingstijden te krijgen, bracht jurycoördinator Anne van den Dool op een ander moment anonieme bezoeken aan de genomineerde bibliotheken.
Nieuw sinds vorig jaar is de keuze van de jury voor een onderwerp waar extra aandacht naar uitgaat. Voor de editie van 2024 was dat het thema 'Ga lezen!'. Wat organiseert de bibliotheek op het gebied van leesbevordering? Hoe vernieuwend en succesvol is dit en met welke partijen wordt hiervoor samengewerkt?
Ook het publiek kon via de website van *Bibliotheekblad* stemmen op de vijf genomineerde bibliotheken. In het uiteindelijke oordeel telde hun oordeel eenmaal en dat van de jury tweemaal.

De vakjury van de Beste Bibliotheek: *Luc Pruijn* (directeur-bestuurder Bibliotheek Dommeldal en de winnaar van de vorige editie), *Gerard Meijer* (programmamanager SPN: Stichting Samenwerkende POI's Nederland), *Jeanine Deckers* (directeur-bestuurder Bibliotheek Bibliorura en bestuurslid Vereniging van Openbare Bibliotheken), *Menno Goosen* (hoofdredacteur van Bibliotheekblad, geen jurylid), voorzitter *Chris Wiersma* (voormalig directeur-bestuurder De Nieuwe Bibliotheek, voormalig directeur-bestuurder van de Bibliotheek Groningen, voormalig directeur-bestuurder BiSC Utrecht) en *Erna Staal* (directeur-bestuurder Bibliotheek Gouda).

Dorpsbibliotheken

De genomineerde bibliotheken van dit jaar bevinden zich alle vijf in dorpen in een plattelandsomgeving. Zij zijn allemaal in het centrum gesitueerd, dicht bij winkels: een betere plek is er niet. Van de buitenkant zien de bibliotheekvestigingen er over het algemeen nieuw en modern uit. Als het gaat om een ouder gebouw, zoals in Oud-Beijerland, is voor een moderne aanbouw gekozen. Door het ontbreken van een gevelaanduiding, al dan niet in combinatie met een gesloten architectuur, laat de herkenbaarheid soms te wensen over.

De interieurs van de genomineerde bibliotheken van dit jaar lijken op elkaar, met lichte kleuren en veel hout. In een paar gevallen vond de jury de uitstraling koel; die bibliotheken hebben kennelijk meer tijd nodig om op te warmen en bij te kleuren. De bibliotheken programmeren actief. De landelijke programma's en activiteiten worden goed gevolgd. Nog meer lokale inkleuring en eigen creativiteit zou de jury toejuichen.

Prominente plaats voor collectie

Ook als de genomineerde bibliotheken niet vol staan met boekenkasten, geven ze een prominente plaats aan de collectie. Collecties worden steeds meer gevoed door input uit het netwerk. Ze worden op gevarieerde manieren gepresenteerd, maar ook in kleine bibliotheken kun je verdwalen.

De vijf bibliotheken maken gebruik van de landelijke Website as a Service, maar doen dat niet altijd optimaal. Soms is het moeilijk je weg te vinden en is de presentatie rommelig. Sociale media worden steeds breder ingezet, met naast Facebook ook zichtbaarheid op Instagram. Het gaat vaak om accounts van de gehele basisbibliotheek.

In het personeelsbestand van de bibliotheken zijn meer en meer community librarians te vinden. Daarnaast leunen vestigingen steeds sterker op vrijwilligers. De openingstijden blijven soms achter bij de ambities. Dat geen van deze bibliotheken op

zondag open is, is begrijpelijk, maar de openstelling op avonden en de zaterdag is wel wat karig, waardoor de bibliotheek voor mensen die fulltime werken minder toegankelijk is. Een belangrijk deel van de openingsuren is bovendien onbemand. Wat betreft de tarieven is de opkomst van het maandabonnement opvallend.

Bibliotheek Marum (onderdeel van Biblionet Groningen)
De jury is verheugd dat een relatief klein dorp als Marum de beschikking heeft over zo'n mooie bibliotheek, vooral ook dankzij de kracht van Biblionet Groningen. De vestiging wordt duidelijk omarmd door de inwoners: hij wordt goed gebruikt. Wel is de collectie aan de kleine kant en mag de inrichting wel wat levendiger, met meer lokale inkleuring. De openstelling is erg ruim, maar draait overwegend op vrijwilligers; dat is naar de mening van de jury een belangrijk verbeterpunt.

Bibliotheek Roden Centraal (onderdeel van Bind Bibliotheken)
De bibliotheek van Roden is gelegen op een centrale plek in het centrum, goed bereikbaar voor bezoekers. De bibliotheek is aangenaam ingericht, en straalt zowel warmte als professionaliteit uit, met ruimte voor communitybuilding met verschillende doelgroepen. De jury was blij verrast door de actieve rol in het lokale netwerk. Die krijgt ook in het gebouw een plek: in het pand worden de nieuwe functies van de bibliotheek op de voorgrond geplaatst. Ook de thematiek van het openbaar vervoer maakt het geheel speels en passend bij de omgeving. De relatie tussen beleid en praktijk kan naar de mening van de jury enige aanscherping gebruiken. Een uitbreiding van de openstelling zou de aantrekkelijkheid van de bibliotheek kunnen versterken.

Bibliotheek Raalte (onderdeel van Bibliotheek Salland)
De bibliotheek van Raalte heeft eveneens een mooie plek in het centrum , met een vestiging die veel ruimte biedt voor ontmoeting en programmering. De herkenbaarheid als bibliotheekpand kan beter. De collectie krijgt wat weinig ruimte, en wordt bovendien onvoldoende gesaneerd, waardoor de presentatie minder aantrekkelijk is De programmering is degelijk, maar onderscheidt zich nog onvoldoende om de bibliotheek het predicaat community library te kunnen geven. Deze bibliotheek zit volop in de transitie naar de maatschappelijke bibliotheek en zet daarin belangrijke stappen, in nauw contact met de lokale gemeenschap.

Bibliotheek Deurne (onderdeel van de Bibliotheek Helmond-Peel)
De jury werd in de bibliotheek van Deurne ontvangen door een professioneel team, dat scherp de lijnen wist aan te brengen in beleid en uitvoering. Veel indruk maakt de intensieve samenwerking met de Poolse gemeenschap en de krachtige en professio-

Juryvoorzitter Chris Wiersma benoemde de sterke en zwakke punten van iedere genomineerde Bibliotheek..

Ruben Derakhshan (manager bij NBD Biblion) en dagvoorzitter Jantine Zeeman.

nele inzet op de Bibliotheek *op school*. De collectie ziet er goed uit en het personeel is vriendelijk en servicegericht.
Het gebouw laat qua klantvriendelijkheid wel wat te wensen over. De entree is niet echt verwelkomend en je kunt buiten niet zien dat er een bibliotheek is gevestigd. De bibliotheekfuncties zijn verspreid over de begane grond en het is niet zo gemakkelijk daar je weg te vinden. De vormgeving van de bibliotheek sluit goed aan op de architectuur van het hele pand Die is ingetogen, voor een bibliotheek te ingetogen naar de smaak van de jury. Je voelt je niet meteen thuis. De jury is positief over de website van de bibliotheek, die duidelijk laat zien hoe breed het activiteitenaanbod van deze vestiging is.

Bibliotheek Oud-Beijerland Centrum (onderdeel van de Bibliotheek Hoeksche Waard)

De jury was zeer gecharmeerd van het oogstrelende historische pand in Oud-Beijerland en zag tijdens het bezoek welke belangrijke functie deze bibliotheek voor de lokale samenleving heeft. Er is grote bewondering voor het enthousiasme en de bevlogenheid van de medewerkers. Wel leunt de organisatie sterk op de inzet van de vele vrijwilligers en de enorme inzet van de weinige betaalde krachten; daarmee komt wel de vraag op hoe houdbaar dit op de langere termijn is. De gemeente Hoeksche Waard krijgt wel heel veel voor betrekkelijk weinig geld. Het pand is aan de krappe kant, met weinig zitplaatsen en een niet erg duidelijke routing. Maar charmant is het wel.

De Beste Bibliotheek 2024

De jury kon maar moeilijk kiezen tussen twee van de genomineerde bibliotheken: de vestigingen in Roden en Deurne. Bij de eerstgenoemde bibliotheek springt met name het aantrekkelijke gebouw in het oog; bij laatstgenoemde vallen vooral alle inspanningen voor lokale gemeenschappen op. Om tot een eindoordeel te komen, waren dit jaar de publieksstemmen dan ook doorslaggevend. Het publiek koos met ruim 2.600 stemmen de Bibliotheek Oude Raadhuis in Oud-Beijerland als winnaar, gevolgd door de Bibliotheek Deurne, met bijna 2.300 stemmen. De bibliotheken in Roden en Raalte ontvingen beide een kleine 1.400 stemmen. Bibliotheek Marum kreeg iets meer dan 700 stemmen.
Op basis van bovenstaande maakt de jury met veel plezier bekend dat de bibliotheek in Deurne de Beste Bibliotheek van 2024 is en dus de winnaar is van de Beste Bibliotheek Award. Deze bibliotheek maakt indruk met een nauwe verbinding met de lokale community, waarbij ook de aandacht voor het thema van dit jaar, lezen, in het oog springt. De jury wil ook de andere genomineerde bibliotheken van harte feliciteren met hun nominatie. Alle bibliotheken mogen met opgeheven hoofd terugkijken op de afgelopen verkiezingen. Ze hebben het stuk voor stuk erg goed gedaan.

Over deze verkiezing

De prijs voor de beste bibliotheek is sinds 2009 veertien keer uitgereikt. DOK Delft won de eerste editie en Son en Breugel (Bibliotheek Dommeldal) de vorige editie in 2023. *Bibliotheekblad* is verantwoordelijk voor de organisatie; NBD Biblion is als onmisbare sponsor verantwoordelijk voor de uitreiking. De prijs is een begrip en heeft jaarlijks een groot effect op de zichtbaarheid van de winnende bibliotheek. Sinds 2023 wordt de prijs uitgereikt tijdens het congres Bibliotheekplaza, georganiseerd door Probiblio.

Beste Bibliotheek van Nederland

Aanmelden editie 2025

De jury doet alvast een oproep voor de Beste Bibliotheekverkiezing van volgend jaar. Bibliotheken, laat onze kenmerkende bescheidenheid varen en meld je aan voor deze verkiezing! Geef je op door te mailen naar menno.goosen@bibliotheekblad.nl. Uiteraard zullen hiervoor ook nog oproepen volgen in *Blibliotheekblad*, op de website en de socialmediakanalen. Aan deelname zijn geen kosten verbonden.

2025

Bibliotheek MFA Zuidwolde, waar een boomhut voor de jeugd refereert aan de lokale context. De hut en de boekenkasten zijn gemaakt van hout dat vrijkwam uit de oude sportzalen.

3x genomineerd voor de Beste Bibliotheek van Nederland 2024

Samen met u, uw medewerkers, partners en inwoners realiseren we uitnodigende ontmoetings-plekken voor de gemeenschap.

Onze interieurs verbeelden de identiteit van de plek en haar gebruikers, en vertellen daardoor altijd een uniek en eigen verhaal.

Wij denken graag met u mee over hoe uw bibliotheek een platform voor- en huiskamer van de gemeenschap kan zijn.

onze expertise:

interieur concept -

locatie onderzoek -

interieur ontwerp -

offertes bouw en inrichting -

planning en kostenbewaking -

uitvoeringsbegeleiding -

onafhankelijk adviseurs -

info@odv-interieurarchitecten.nl
Benice de Vries 0592 407970

gespecialiseerd in bibliotheken

van concept tot realisatie

OdV interieurarchitecten

Winnaar: Deurne (de Bibliotheek Helmond-Peel)

Sinds september 2023 is in het gemeentehuis in Deurne een vernieuwde bibliotheekvestiging te vinden. Dat is zeer welkom in een omgeving waar de laaggeletterdheid groot is en de behoefte aan kennis sterk. Een lang verblijf in de bibliotheek lijkt echter, door de koele inrichting en het gebrek aan zitgelegenheid, niet overal in het pand te worden aangemoedigd.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL • FOTO'S: DAVE VAN HOUT

Opeenstapeling van problemen

Deurne ligt in de Peelregio, een gebied met twee gezichten: enerzijds leven hier volkse doeners, anderzijds is men nauw verbonden met de kennisregio Brainport. Daardoor is er economische voorspoed, maar heeft tegelijk een relatief groot deel van de bevolking (16%) te maken met een stapeling van problemen op het gebied van werk, gezondheid, zorg, wonen en financiën, waardoor ze in een isolement kunnen komen. Een lage taalvaardigheid behoort ook tot de kenmerken. Ook ziet de regio het aantal arbeidsmigranten groeien, werkzaam in distributie en land- en tuinbouw.

Samenwonen met partners

Daar ligt, kortom, een hoop werk voor de bibliotheek. De vestiging in Deurne ontfermt zich over het Noord-Brabantse dorp Deurne, ten westen van Helmond, en de nabijgelegen kerkdorpen Liessel, Vlierden, Neerkant en Helenaveen. De bibliotheek is in september 2023 verhuisd van het Cultuurcentrum naar het recentelijk verbouwde gemeentehuis: het Huis voor de Samenleving, waar ook verschillende andere maatschappelijke organisaties zijn gehuisvest. Naast de gemeente Deurne hebben ook Zorg in Deurne, welzijnsorganisatie LEVgroep, Stichting Leergeld, Senzer – voor ondernemingen met arbeidsgerelateerde vragen – en de politie er een plek.

Die verhuizing sluit goed aan bij de nieuwe koers van de Bibliotheek Helmond-Peel, die steeds meer focust op taken die zij naast het uitlenen van boeken heeft. Denk bijvoorbeeld aan het bevorderen van taal- en digitale vaardigheid van inwoners en het bieden van een plek voor kennisdeling en ontmoeting. Het Huis voor de Samenleving biedt hier mooie nieuwe kansen voor, ziet

ook de organisatie, met name vanwege de verschillende instellingen die in het pand te vinden zijn.

Stijging in ledenaantallen

Al die positieve bewegingen hebben volgens de bibliotheekorganisatie nu, een jaar na de opening, al tot een forse stijging in het aantal leden en uitleningen geleid. Ook de actieve samenwerking met Deurnese scholen helpt hierbij: alle basisscholen hebben abonnement op de bibliotheek, waarmee ze hebben gekozen voor een intensivering van de samenwerking tussen onderwijs en bibliotheken en actief aan de slag willen om van hun leerlingen weer fanatieke lezers te maken.

De bibliotheek mag blij zijn met de verhuizing: de vorige vestiging was beduidend krapper, met weinig ruimte om activiteiten te organiseren. In deze vestiging komt de collectie, die met dank aan een bijdrage van de gemeente is uitgebreid, een stuk beter tot haar recht. Ook de programmering van de bibliotheek is verstevigd. De verwachting is dat de komende jaren de verbinding met de andere organisaties in het pand nog zal groeien, waardoor hierbij meer in gezamenlijkheid wordt opgetrokken.

Locatie
Centraler kan een bibliotheek bijna niet gelegen zijn: op het centrale marktplein van het dorp, midden in het centrum. Goed om te horen dat dit zo kort na opening al leidt tot meer bezoek aan de vestiging.

Exterieur
In zo'n prachtig historisch gemeentehuis wil iedere bibliotheek wel zitten. Ook de partners waarmee de bieb het pand deelt, zijn jaloersmakend. Jammer is wel dat de bibliotheek van buitenaf onvoldoende zichtbaar is voor passanten, die niet weten dat de bieb zich in dit pand bevindt. Er is geen aanduiding Bibliotheek op gevel, ingang of ramen.

Interieur
Bezoekers aan het pand komen na een aantal glazen deuren binnen in een grote centrale hal met een glazen dak, waar meteen een belangrijk deel van de collectie voor volwassenen te vinden is. De bibliotheek is verspreid over verschillende plekken op de begane grond en is niet afgeschermd van de andere functies. Die verdeling over de ruimte maakt het niet gemakkelijk je weg te vinden, maar gastvrouwen en -heren zijn hierbij behulpzaam. De jeugdboeken en de klantenservice zijn te vinden in een gedeelte dat bereikbaar is via een doorgang aan de linkerzijde van de centrale hal. De inrichting is modern, met veel groen en moderne kasten, maar is zoals de hele architectuur erg ingetogen. Er is een Voorleesarena voor kinderen – een trapsgewijs verhoogd zitmeubel – en er zijn meerdere tafels om aan te werken of studeren. Bezoekers kunnen tijdens hun verblijf een kopje koffie drinken in het café of op het terras in de groene binnentuin.

Uitstraling
Aan de uitstraling van de bibliotheek is goed te zien dat die net is vernieuwd: de inrichting is modern. De grote open entreeruimte geeft lucht; de hoeken rondom de centrale hal zijn juist iets intiemer. Door de koele kleuren, de bakstenen muren en de glanzende vloer in grote delen van het pand komt de uitstraling echter wat kil over; dat bevordert – samen met een gebrek aan zitgelegenheid op verschillende afdelingen – de behoefte om langer in het pand te verblijven niet. Zelfs de Voorleesarena is weinig kleurrijk, terwijl dat juist voor kinderen erg voor de hand ligt.

Logistiek
Bij de inrichting van de bibliotheek in Deurne stond duurzaamheid hoog in het vaandel. De verbouwing is aangegrepen om het gebouw direct te voorzien van ledverlichting, speciaal glas, warmte-koudeopslag en isolatie.

Programmering
De bibliotheek in Deurne organiseert bijna driehonderd activiteiten per jaar. Elke woensdagmiddag wordt er van 14.30 tot 15.00 uur voorgelezen. Op donderdagochtend is er van 10.00-12.00 uur het Taalcafé voor hulp bij lezen, schrijven en rekenen. Er is ook een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO). Hoogtepunt in het aanbod is de samenwerking met de Poolse gemeenschap, met als drijvende kracht een community librarian van Poolse afkomst, die zich helemaal op deze bevolkingsgroep richt. De bibliotheek zet sterk en professioneel in op de Bibliotheek op School en is daarin erg succesvol.

Rapport

Collectie
Het lijdt geen twijfel: de bibliotheek in Deurne beschikt over een flinke collectie. Waar je je ook in het pand bevindt, altijd weet je je omringd door boekenkasten. Weinig boeken zijn echter aantrekkelijk gepresenteerd: we kijken vooral naar de ruggen. Zelfs bij materialen voor kinderen en jongeren is dat het geval, terwijl het juist voor die doelgroep essentieel is om de boeken prettig te presenteren. Een vervangingspercentage van 5% is behoorlijk laag; dat komt de aantrekkelijkheid van de collectie niet ten goede. Wie wil lenen van andere bibliotheken in de provincie moet daarvoor vijf euro betalen; dat zou beter geregeld kunnen worden in Noord-Brabant.

Online
De website van de Bibliotheek Helmond-Peel, en daarmee ook van de bibliotheek in Deurne, is vormgegeven naar de Website as a Service-standaarden, en is daarmee weinig in het oog springend. Met name de foto's van de vestiging die daarop staan kunnen wel wat vrolijker. Wel bijzonder wat betreft digitaal aanbod: omdat de omgeving van de bibliotheek een grote Poolse gemeenschap kent, is voor deze doelgroep een gratis app met duizenden Poolstalige e-books en luisterboeken beschikbaar.

Computers en werkruimte
Er zijn veel tafels waaraan gewerkt en gestudeerd kan worden. Ook zijn er computers aanwezig waaraan leden één uur per dag gratis kunnen internetten. Niet-leden kunnen een internetbon kopen van 50 cent per halfuur.

Tarieven
Volwassen leden betalen € 46,00 per jaar voor een abonnement; voor jeugdleden tot 18 jaar is een het lidmaatschap uiteraard gratis.

Openingstijden
De Bibliotheek Deurne is zes dagen per week geopend: op maandag, woensdag en vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur, op dinsdag en donderdag van 13.00 tot 19.00 uur en op zaterdag van 10.00 tot 13.00 uur. Deze openingstijden zijn zeker ruimer dan de gemiddelde kleinere bibliotheek, maar geven werkenden nog relatief weinig gelegenheid de bibliotheek te bezoeken. Een deel van de tijd zijn er bovendien geen medewerkers aanwezig om je van dienst te zijn; je kunt dan zelf boeken en andere materialen lenen en inleveren met de zelfserviceapparaten. Op dinsdag tot en met vrijdag vanaf 13.00 uur en op zaterdag vanaf 10.00 uur zijn er wel bibliotheekmedewerkers aanwezig.

Personeel
Wij stappen binnen op een bemande middag en worden vriendelijk te woord gestaan door vriendelijke medewerkers. Dat compenseert de kilte van het gebouw enigszins.
De bibliotheek heeft een enthousiast, maatschappelijk betrokken en zeer professioneel team.

Aantal inwoners Deurne
33.183 inwoners (1 januari 2024, bron: CBS)

Finalist: Bibliotheek Oud-Beijerland Centrum (de Bibliotheek Hoeksche Waard)

Ruim twee jaar geleden opende het Oude Raadhuis in Oud-Beijerland opnieuw haar deuren, deze keer met de bibliotheek als belangrijkste inwonende. Het resultaat mag er zeker zijn: inwoners van deze kern kunnen zich gelukkig prijzen met een prachtige bibliotheekvestiging, die met name uitblinkt in een uitgebreide programmering voor jong en oud.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL • FOTO'S: ARNO HOOGWERF

Grootste en mooiste

De Bibliotheek Oude Raadhuis | Oud-Beijerland is een van de elf vestigingen van de Bibliotheek Hoeksche Waard, die zich qua werkgebied uitspreidt over het hele eiland, dat gelegen is onder de rook van Rotterdam. De bevolkingsdichtheid is er laag, dus een goede spreiding van locaties is belangrijk – en wie kennismaakt met de bibliotheek, moet meteen gegrepen zijn.
In Oud-Beijerland moet dat zeker lukken. Hier vind je de grootste en sinds kort waarschijnlijk ook wel de mooiste bibliotheekvestiging van het stel. In 2017 nam de gemeente het besluit om de bibliotheek samen met de Historische Vereniging te verhuizen naar het Oude Raadhuis in het centrum van het dorp. In mei 2022 werd het vernieuwde pand geopend. Ook Natuurlijk Hoeksche Waard, dat de functie heeft van de lokale VVV, is tegenwoordig in het gebouw te vinden. Voorwaarde was dat de trouwzaal behouden zou blijven en dat de bibliotheek deze zou faciliteren.
Dat heeft flink wat voeten in de aarde gehad. Bij de verbouwing zijn de muren tussen het raadhuisgebouw en de bodewoningen erachter weggehaald, om tegemoet te komen aan de behoefte aan extra ruimte vanuit de bibliotheek. Ook is er verduurzaamd: het dak is geïsoleerd en het pand is gasloos gemaakt, met dank aan warmtepompen. En dat allemaal zo voorzichtig mogelijk, want uiteraard heeft het gebouw een monumentale status. Daarmee is het Oude Raadhuis een herkenbaar inspiratiepunt voor

inwoners, bezoekers en bedrijven om te zien wat de Hoeksche Waard allemaal te bieden heeft.

Wandelen door de geschiedenis

Bezoekers maken bij een rondgang door het pand ook direct een reis door de bouwhistorie van het raadhuis. Ze komen binnen in het monumentale deel en gaan via de voormalige bodewoningen naar het nieuwbouwgedeelte. Bij de verbouwing is ook een nieuw terras aan de waterkant aangebracht, hangend boven de Vliet, dat de overgang markeert van de voormalige bodewoningen naar de aanbouw.
Ook qua activiteiten is er een hoop te beleven. Op de kalender staan onder meer Meet & Greets met auteurs, CoderDojo's in het MaakLokaal, Handwerkcafés in de lunchroom, Peuterparades, spelmiddagen en meer. De vraag rijst wel hoe de bibliotheek de samenwerking met de inwonende partners precies invult: met name van de historische component is minder terug te zien. Hopelijk wordt hieraan de komende jaren verder gewerkt. Het gebouw biedt daarvoor alvast een prachtige basis.

Rapport

Locatie
De Bibliotheek Oude Raadhuis ligt in Oud-Beijerland, de grootste kern van de gemeente Hoeksche Waard. De vestiging ligt in het winkelgebied en krijgt daarmee waarschijnlijk voldoende aanloop.

Exterieur
Het voormalige raadhuis uit 1622 is een prachtig voorbeeld van zeventiende-eeuwse architectuur. Het is een van de mooiste en bekendste gebouwen in de Hoeksche Waard, gebouwd over het water. De vraag is wel of een toevallige passant direct begrijpt dat hier de bibliotheek gevestigd is.

Interieur
Bewoners omarmen het nieuwe gebouw, en begrijpelijk: de bibliotheekfunctie is prachtig in het historische pand geïntegreerd. De boekenkasten passen perfect binnen de verschillende ruimtes, waar ruim voldoende collectie te vinden is, zonder dat die op je af komt. Door het pand heen is eveneens ruimte voor frontale plaatsing van materialen. Ook de kinderafdeling is speels en licht, met een trapsgewijs podium en een reusachtige hangmat. Lunchroom De Waterstal, te vinden in het nieuwbouwgedeelte van het pand, is minstens net zo uitnodigend. De centrale gang is vrij van vaste interieurelementen, waardoor deze kan worden vrijgemaakt voor activiteiten. Maar vol is het wel.

Uitstraling
Statig historisch en vrolijk modern komen hier mooi samen, evenals de programmering en de verblijfsfunctie van de bibliotheek. Wel oogt het geheel, ondanks alle pogingen ruimte te creëren, aan de kleine kant: de collectie staat krap opgesteld en ook het aantal studieplekken is gering. Ook is het in een pand als dit lastig de signing helder te houden. Routing en overzicht lijden daar wel onder.

Logistiek
De Historische Vereniging Oud-Beijerland en de lokale VVV zijn ook in het pand gevestigd, waardoor een kruisbestuiving van bezoekers kan plaatsvinden.

Programmering
De bibliotheekvestiging is een mooie historische locatie voor taallessen, workshops digitale vaardigheden en culturele avonden over geschiedenis of kunst. Voor kinderen organiseert de bibliotheek Hoeksche Waard prentenboekendans en workshops voor schoolgaande kinderen, zoals robotjes programmeren. Nieuw sinds de verbouwing is het MaakLokaal. Iedereen kan hier tegen een kleine vergoeding experimenteren met de apparaten en zelf digitaal producten ontwerpen. In deze creatieve doe het zelf-ruimte heb je onder meer een 3D-printer, lasercutter, vinylsnijder en diverse domotica-apparatuur tot je beschikking. Verder is de bibliotheek een trouwlocatie, met een aparte trouwzaal.

Collectie
De collectie van de Hoeksche Waard bestaat uit ruim 95.000 materialen, waarvan het merendeel voor de jeugd. De bibliotheek hanteert een bijzonder ruim vervangingspercentage van bijna zeventien procent, en dat is te zien: de collectie staat er fris bij. Wie wil lenen van een andere bibliotheek in Zuid-Holland betaalt één euro.

Online
De Bibliotheek Hoeksche Waard maakt gebruik van het standaardformat van de KB. Dankzij de frisse fotografie en de uitgebreide activiteitenkalender oogt die prettiger dan de gemiddelde WaaS-invulling. Ook het café wordt duidelijk vermeld.

Computers en werkruimte
In het Oude Raadhuis zijn een paar werkplekken en twee stilteplekken, die voor iedereen vrij toegankelijk zijn. Het aantal laat wat te wensen over.

Tarieven
Er zijn verschillende abonnementen, variërend van 22,50 euro tot 77 euro per jaar. Er is ook de mogelijkheid per maand te betalen. Abonnementen voor leden tot achttien jaar zijn niet alleen gratis, maar ook boetevrij en vrij van inschrijfgeld. Ook is er een speciaal abonnement voor jongvolwassenen tussen de 18 en 21 jaar: zij betalen slechts 14 euro per jaar. Verder is er een strippenkaart, waarmee men voor 12 euro tien keer een boek, tijdschrift of dvd (met bijbetaling) kan lenen.

Openingstijden
De bibliotheek heeft doordeweeks ruime openingstijden: op dinsdag tot en met vrijdag is de vestiging van 10.00 tot 20.00 uur geopend. Op zaterdag is de bibliotheek geopend van 10.00 tot 16.00 uur. Alle uren zijn bemand. Op zondagen is de bibliotheek gesloten.

Personeel
We worden zeer hartelijk te woord gestaan door een van de ruim 160 vrijwilligers die het team telt. De bibliotheek draait op de inzet en betrokkenheid van vrijwilligers en medewerkers. Dankzij hen lukt het met weinig geld elf bibliotheken in de lucht te houden.

Aantal inwoners Hoeksche Waard
90.256 (juni 2024); Oud Beijerland 23.693 (1/1/'24)

Finalist: Marum (Biblionet Groningen)

Vorig jaar zomer verhuisde Bibliotheek Marum naar het nieuw gerealiseerde multifunctionele gebouw De Hazelaar. Daar maakte de bieb een frisse start, met een hip interieur, nieuwe samenwerkingspartners en nauwer contact met de buurt. Zo'n huiskamer gun je ieder dorp.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL • FOTO'S: STELLA DEKKER

Toestroom van bezoekers

Sinds juli 2023 bevindt de bibliotheekvestiging van Marum, in de Groningse gemeente Westerkwartier, zich in een nieuw gebouw, waarin ook zorg- en welzijnsorganisaties zijn gevestigd. Dat was hard nodig: het vorige gebouw was koud, tochtig, te klein en slecht vindbaar.

Dat dat nu wel anders is, is onder meer te zien aan de forse stijging van het aantal bezoekers en leden: in het eerste jaar ontving de vestiging bijna twee keer zoveel bezoekers als een jaar eerder, en zag de bibliotheek een toename in het ledenaantal van bijna vijftien procent. Dat is mede te danken aan de ruimere openingsuren, die mogelijk zijn dankzij een nauwe samenwerking met het sociaal werk. Ook het huiskamercafé draagt hier ongetwijfeld aan bij: elke ochtend en middag kunnen bezoekers hier terecht voor koffie en een praatje. Naar eigen zeggen ziet de bibliotheek veel van deze bezoekers terug bij de activiteiten

– een knappe wisselwerking tussen de verschillende vormen van aanbod.

Samen biljarten, kaarten en schilderen

Ook de nauwe samenwerking met partners vergroot het bereik van de bibliotheek. Er wordt opgetrokken met de lokale kinderopvang, onderwijsinstellingen, Humanitas, de woningcorporatie en de Taalhuiscoördinator van het ROC. Dat levert mooie kruisbestuivingen op. Zo biedt de bibliotheek plek aan vrijwilligers die nieuwe Nederlanders helpen om de taal onder de knie te krijgen. Ook de biljartclub, kaartclub, yogales, schilderclub en een gezamenlijk diner met dorpsgenoten hebben hun plek in de bibliotheek gevonden. Verder kun je er terecht voor zaken als bloedprikken, de trombosedienst en logopedie. De keuken is ook te huur, evenals zalen voor vergaderingen, cursussen, lezingen, workshops en andere activiteiten.

Daarmee is de vestiging in Marum een duidelijk voorbeeld van hoe de bibliotheek als *third place* kan worden vormgegeven en een impuls geeft aan samenhang binnen een dorp, wijk of buurt. Het is mooi om te zien dat juist in kleine dorpen als deze ruimschoots wordt geïnvesteerd in een volwaardige bibliotheekvestiging, die vervolgens volop wordt gebruikt. Hiermee vervullen Biblionet Groningen en de gemeente een voorbeeldfunctie voor andere bibliotheekorganisaties en lokale overheden.

Rapport

Locatie
De multifunctionele accommodatie De Hazelaar, waarin de bibliotheek te vinden is, is gevestigd in het winkelcentrum van het dorp. Daardoor is de zichtbaarheid en de kans op spontane aanloop duidelijk toegenomen: een flinke verbetering.

Exterieur
Het gloednieuwe gebouw is dankzij de glazen pui en de duidelijk zichtbare bibliotheeklogo's erg uitnodigend.

Interieur
De bibliotheek in Marum is fraai ingericht, met veel onbewerkt hout, lichtgroen en het kenmerkende bibliotheek-oranje. De stellage-achtige meubels houden de vloer mooi vrij en geven de ruimte een prettig open karakter. De nieuwigheid straalt ervan af; hopelijk krijgt het geheel in de loop van de tijd nog wat meer kleur op de wangen.

Uitstraling
De uitstraling van de vestiging is speels, zonder rommelig te worden. Je zou bijna vergeten dat je onder een systeemplafond loopt. Hier voelen veel inwoners van Marum zich ongetwijfeld thuis.

Logistiek
De bibliotheek in Marum is onderdeel van het collectienetwerk van Biblionet Groningen, waardoor leden gratis beschikking hebben over een ruime collectie, ook die van bibliotheek Forum Groningen.

Programmering
Naast de gebruikelijke activiteiten, zoals het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO), Klik & Tik en het Taalhuis, kent de Bibliotheek Marum ook een handwerkgroep, een filmavond en een koffiemoment voor de buurt. Beduidend meer dan de gebruikelijke landelijke programmering, en dat valt te prijzen.

Collectie
De collectie wordt in deze vestiging goed gepresenteerd, in mooie kasten en veel mogelijkheden tot frontale plaatsing. Dankzij de vrije uitwisseling met andere vestigingen van Biblionet Groningen is er, ondanks de kleine collectie op in de vestiging, genoeg te kiezen. Leuk detail: in de Marumse vestiging is ook een zadenbibliotheek te vinden, waar bezoekers zaadjes kunnen meenemen om hun tuin een groener uiterlijk te geven.

Online
De website is gebaseerd op het WaaS-concept van de Koninklijke Bibliotheek en is dus beperkt van opzet. Aan sociale media wordt wel veel aandacht besteed: deze worden gedeeld met heel Biblionet Groningen (Facebook) of met de bibliotheken in het Westerkwartier (Instagram en X).

Computers en werkruimte
De leestafel neemt een centrale plek in in de bibliotheek. Ook elders kan men plaatsnemen aan een tafel om te werken of studeren – iets wat door jongeren uit de buurt volop wordt gedaan.

Tarieven
Bibliotheek Marum valt onder Biblionet Groningen, dat een eenvoudig tarievenstelsel hanteert: voor volwassenen kost een abonnement 5,25 euro per maand, voor de jeugd is het uiteraard gratis. Leden lenen boetevrij en mogen materialen in heel Groningen ophalen en inleveren.

Openingstijden
De bibliotheek is elke doordeweekse dag geopend van 9.00 tot 17.00 uur. Tot 14.00 uur is er sprake van onbemande openstelling; daarna is soms een medewerker en soms een vrijwilliger aanwezig. Op zaterdag en zondag is de bibliotheek gesloten. De openingstijden zijn weliswaar ruimer dan op de vorige locatie, die slechts drie dagen per week geopend was, toch vissen werkenden nog steeds achter het net.

Personeel
Het is knap dat met zo weinig manuren een bibliotheek draaiende kan worden gehouden. De mogelijkheid een medewerker te spreken is beperkt, maar als we die te pakken krijgen, is het contact warm en vriendelijk.

Aantal inwoners Marum
6.090 (CBS)
Gemeente Westerkwartier: 64.893

Finalist: Roden Centraal (Bind Bibliotheken)

Sinds het vernieuwde Roden Centraal vorig jaar zomer haar deuren opende, is deze bibliotheek uitgegroeid tot een moderne ontmoetingsplek voor allerlei typen bezoekers. De vestiging is van alle gemakken voorzien, en vraagt daarnaast actief om input van bewoners om hun leefomgeving nog mooier te maken.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL • FOTO'S: MARLOU BRANS

Knooppunt van vervoersmiddelen

Op 17 augustus 2023 opende de vernieuwde bibliotheek in Roden, de grootste kern binnen de gemeente Noordenveld, haar deuren. Wie zich afvraagt op welke manieren een lokale bibliotheek allemaal kan fungeren als ontmoetingsplaats voor de omgeving, kan het best even een kijkje komen nemen in dit Drentse dorp.
Dat begint al buiten: de bibliotheekvestiging bevindt zich op een knooppunt van openbaar vervoer. De bibliotheek moedigt bezoekers dan ook aan om een kop koffie te komen drinken, terwijl je op de bus wacht of je werkafspraak te plannen op deze makkelijk toegankelijke plek.

Zoveel mogelijk hergebruikt

Sinds de renovatie is Roden Centraal ook qua interieur een moderne bibliotheek. Je vindt er niet alleen boeken, maar ook informatie over activiteiten in de omgeving. In de koffiehoek en op het terras nuttig je koffie met gebak of een lunch. De bibliotheek is strak ingericht, met heldere kleuren en veel licht hout. Ook op duurzaamheidsgebied voldoet het gebouw aan de laatste eisen: het pand is voorzien van een sedumdak, waarmee het stenige plein voor de bewoners van de appartementen boven de bibliotheek ook direct een groenere uitstraling heeft gekregen.
In het project zijn verder zoveel mogelijk materialen en onderdelen hergebruikt. Zo is het huisje op het Doe Mee-plein gemaakt van kozijnen die zijn vrijgekomen bij de aanpassing van de voorgevel. Ook het MaakLab is gemaakt van restmateriaal. Deze twee interieurelementen zijn gebouwd in samenwerking met jongeren uit de buurt.

Stem voor bewoners

Ook nu het gebouw geopend is voor het publiek, krijgen lokale bewoners een stem. Zij worden op het zogeheten Doe Mee-plein, te vinden in het midden van de bibliotheek, van harte uitgenodigd om hun ideeën voor een prettigere leefomgeving kenbaar te maken. Ook kunnen zij bij de centrale balie hulp krijgen bij vragen waarmee ze zelf rondlopen, bijvoorbeeld als het gaat om het vinden van een woning, geldzaken of de veiligheid van het dorp. Hiervoor wordt onder meer samengewerkt met de wijkagent, de Rabobank en lokale organisaties op het gebied van zorg en welzijn.

Verder is er een zogeheten Noordenveldkast, met informatie over de regio, activiteiten in de buurt en ruimte voor organisaties uit de gemeente om zich te laten zien aan bezoekers van de bibliotheek. Daarnaast biedt het plein de ruimte voor workshops en voorlichtingsbijeenkomsten. Verder is er aandacht voor specifiek Drentse thema's, zoals via het project Roeg!, waarbij aandacht is voor de lokale natuur.

Reuring en rust

Een hedendaagse bibliotheekvestiging is niet compleet zonder makerplaats. In Roden heet die De Fabriek, bedoeld voor experimenterende bezoekers vanaf acht jaar, die op een speelse manier ervaring willen opdoen op het gebied van mediawijsheid, leesbevordering en 21e-eeuwse vaardigheden. Voor jongere bezoekers is er de Speelhoek, waar ze kunnen lezen, leren en ontdekken.
Het gebouw kent een slimme verdeling tussen reuring en rust. Eén van de vleugels van het gebouw is ingedeeld als stillere ruimte, met een leestafel omsloten door een semi-transparant akoestisch gordijn. Ook op de afdelingen voor jeugd en volwassenen zijn er meerdere zit-, lees- en studieplekken.
Al deze aspecten maken Roden Centraal tot een complete bibliotheekvoorziening, die niet alleen zendt, maar ook ontvangt. De hoop is dat de vestiging de komende jaren nog verder aan levendigheid zal winnen, waardoor alle inwoners de bieb zullen omarmen.

Rapport

Locatie
De locatie bevindt zich centraal in het dorp, in de buurt van winkels. Een mooie plek, waar de vestiging veel spontane aanloop kan verwachten.

Exterieur
De ontmoetingsfunctie van deze vestiging begint al aan de buitenkant, in de vorm van een overkapping bij de entree, waar reizigers met het openbaar vervoer even kunnen zitten. Daar zien ze op een informatiescherm ook meteen wat er in de omgeving te doen is. Ook is aan de zijkant van het pand een zelfreinigend openbaar toilet te vinden, dat voor iedereen bijna ieder moment van de dag toegankelijk is. Daarnaast zijn pakketkluizen geïnstalleerd, waar bezoekers digitale bestellingen kunnen ophalen. Al deze faciliteiten dragen bij aan het beeld van de bibliotheek als knooppunt van deze dorpskern. Wel is de vraag of de benaming 'Roden Centraal' – die overigens bedacht is door bewoners – voor iedereen helder genoeg uitstraalt dat de bibliotheek in dit pand te vinden is.

Interieur
Met ruimte voor horeca, een Makerslab en een balie voor allerlei typen vragen voldoet de vestiging in Roden aan alle eisen van een moderne bibliotheek. Ook is het thema openbaar vervoer op een originele manier in het interieur verwerkt.

Uitstraling
De uitstraling van het pand is zowel aan de binnen- als buitenzijde warm en modern, mede dankzij de lokale kunst die aan de wanden prijkt.

Logistiek
Sinds de recente verbouwing voldoet de bibliotheek ook op technisch vlak aan de laatste eisen. Het inleveren en uitlenen van materialen kan bijvoorbeeld middels een slimme kast, die automatisch signaleert welk item wordt meegenomen of teruggebracht.

Programmering
In de bibliotheek wordt een breed scala aan activiteiten aangeboden, zoals voorleesbijeenkomsten, filmbijeenkomsten voor jongeren, lezingen en themabijeenkomsten voor volwassenen, cursussen en spreekuren. Hierbij wordt veelvuldig samengewerkt met partners uit de buurt, van de Rabobank tot de politie.

Collectie
Bibliotheek Drenthe maakt deel uit van Bibliotheken in Drenthe, een verband dat samenwerkt op het gebied van collectie. Daardoor heeft deze vestiging de beschikking over een collectie van ruim 600 duizend exemplaren, die gratis kunnen worden aangevraagd. Het jaarlijkse vervangingspercentage van de lokale collectie is een keurige tien procent.

Online
De website is weergegeven conform de WaaS-module van de Koninklijke Bibliotheek. Hier zijn de laatste activiteiten te vinden, maar verder is de hoeveelheid informatie vrij beperkt. Aan sociale media wordt wel uitgebreid aandacht besteed.

Computers en werkruimte
In de bibliotheek is ruimte voor zelfstudie.

Tarieven
De Bibliotheek Roden kent een speciaal startabonnement voor 19- tot en met 30-jarigen, die kosteloos twaalf fysieke items per jaar mogen lenen. Verder is er een basisabonnement voor 54 euro per jaar, waarbij men maximaal 125 items mag lenen. Een abonnement waarbij men onbeperkt mag lenen, kost 62,50 euro. Ook is er een maandabonnement beschikbaar.

Openingstijden
De vestiging is doordeweeks van 9.00 tot 17.00 uur geopend, plus een avondopenstelling op donderdag. Op zaterdag is de bibliotheek van 11.00 tot 14.00 uur open. Op zondag is de bibliotheek gesloten.

Personeel
Het personeelsbestand is een weerspiegeling van de aandacht voor programmering: er zijn medewerkers voor educatie, voor het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) en het Taalhuis. Daarnaast heeft de bibliotheek alle frontoffice-medewerkers opgeleid tot community librarian om het contact met de buurt te bevorderen. Verder werken in de vestiging ruim dertig vrijwilligers.

Aantal inwoners Noordenveld
31.591
(Roden 14.645)

Finalist: Raalte (de Bibliotheek Salland)

De bibliotheek in Raalte profileert zich als een echte community library, waar bewoners grote invloed uitoefenen op wat er in de vestiging te vinden is. Dat komt onder meer tot uiting in de vorm van inspraak in het recent vernieuwde interieur, ruimte voor eigen initiatief in de programmering en een sterke samenwerking met andere lokale organisaties.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL • FOTO'S: DE BIBLIOTHEEK SALLAND

Iedereen community librarian

De Bibliotheek Salland ziet iedere medewerker als een community librarian – niet omdat iedereen de officiële opleiding heeft gevolgd, maar omdat dit gedachtegoed diep in de bibliotheekorganisatie verankerd zit. Kennis wordt allang niet meer alleen opgedaan door een boek open te slaan, maar ook via persoonlijke contacten, is het idee.

Dat uitgangspunt ligt ook ten grondslag aan de recentelijk opnieuw ingerichte bibliotheekvestiging in het Overijsselse Raalte. De bibliotheek, oorspronkelijk gevestigd in het Kulturhus, moest in maart van dit jaar verhuizen naar de begane grond: op de hogere verdiepingen moesten appartementen worden gebouwd. Dat leverde een herverdeling van de vierkante meters in het pand op, dat onder meer wordt gedeeld met de Wereldwinkel, VluchtelingenWerk en het Vrijwilligerspunt. Omdat het Kulturhus niet echt goed functioneerde, nam de bibliotheek zonder spijt afscheid van het concept.

Voor dit proces zijn gesprekken gevoerd met inwoners, die zo input konden leveren voor de vernieuwing van de bibliotheek. Ook is het meubilair grotendeels tweedehands: een deel van de stoelen en lampen komt uit de huizen van omwonenden, die vervolgens zijn opgeknapt door de een lokale stichting waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werken. Ook het jeugdplein, The Hangout geheten, is op basis van input vanuit de doelgroep ingericht.

Agenda gevuld door inwoners

Dat heeft ook als gevolg dat de agenda van de vestiging in Raalte maar voor een beperkt deel gevuld is met activiteiten die zijn ingegeven door de bibliotheek. Naast vaste elementen als de VoorleesExpress is vooral ruimte gemaakt voor programma's waaraan de inwoners behoefte hebben, zoals beweegbingo voor senioren. Door deze vrije invulling wordt gehoor gegeven aan de behoefte van de inwoners, is het idee, maar ontstaan ook onverwachte ontmoetingen tussen verschillende doelgroepen: activiteiten worden bewust op hetzelfde moment ingepland om die kruisbestuiving te bevorderen. Zo treffen de ouders en kinderen van het voorlee-

suurtje de bezoekers aan het Taalpunt of het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) elkaar op een ongedwongen manier. In het interieur heeft ook de Sallandse cultuur een plek gekregen. Op de gevel en entree prijken teksten als 'Mooi da'j d'r bint' en 'Goed goan!'. Verwonderland, de jeugdhoek voor nul- tot zesjarigen, heeft de vorm van de Sallandse Heuvelrug, met de kenmerkende kleuren van de paarse heide en een heus boekenbos.

Exposities van lokale organisaties

Vaste bezoekers van de bibliotheek hebben een bijdrage geleverd in de vorm van een foto-expositie, met daarbij teksten over wat de bieb voor hen betekent. Die citaten en beelden worden dankbaar hergebruikt in de communicatie over de organisatie, in de hoop dat deze herkenbare gezichten en enthousiaste stemmen de drempel om de bibliotheek te bezoeken verlagen. Hetzelfde doel hebben de ansichtkaarten met de gezichten van vrijwilligers erop, die oproepen om eveneens vrijwilliger te worden. Zo worden zij in hun kracht gezet als ambassadeurs.

Ook lokale verenigingen en organisaties krijgen in de bibliotheek een plek. In de vitrines mogen zij exposities inrichten, waarmee ze hun eigen programmering kunnen aanprijzen. Waar mogelijk wordt de verbinding gelegd met de bibliotheek; zo worden mensen die kaarten willen kopen bij het lokale theater uitgenodigd om het Digitaal Café te bezoeken als ze moeite hebben met het digitaal plaatsen van een bestelling. Het moge duidelijk zijn: in Raalte draait het om de wensen van de bezoeker. Anders dan in sommige andere bibliotheken is dat hier geen wassen neus, maar een oprechte wens, die op allerlei verschillende manieren wordt waargemaakt: van inrichting tot programmering.

Rapport

Locatie
De bibliotheek bevindt zich midden in het winkelgebied, op een kruispunt waar veel spontane aanloop is.

Exterieur
Het moderne hoekpand springt in het oog. De gevel is deels van glas, waardoor een inkijkje in het gebouw ontstaat. Door de gesloten zijgevel profiteert de bibliotheek hier echter niet ten volle van, waardoor het gebouw niet direct als bibliotheek herkenbaar is.

Interieur
De relatief grote ruimte is slim ingericht, met speels schuin geplaatste kasten en het centraal geplaatste Leef & Leer-plein, een in het oog springende glazen ruimte die kan worden gebruikt voor bijeenkomsten. Om klanten zich meer thuis te laten voelen, is gebruik gemaakt van huiskamermeubilair: gezellig, maar ook wat rommelig. Slim bedacht: als het plein niet in gebruik is, kunnen klanten er dwars doorheen lopen naar de achtergelegen collectie en het plein gebruiken als werk- of studieruimte. Voor de collectie is minder plaats; de presentatie is niet erg aantrekkelijk.

Uitstraling
De recent gerenoveerde bibliotheek is rustig ingericht, met licht hout en sfeervol zacht blauw. De afwisseling tussen de verschillende vloertypen, waaronder hout en tapijt, maakt het geheel speels en toch niet te druk.

Logistiek
Mooi is de interactieve beweegvloer voor kinderen, die bij een verbouwing dit voorjaar werd geplaatst. Hierop kunnen allerlei leerzame spelletjes worden gespeeld.

Programmering
Naast de gebruikelijke voorleesuurtjes, Taalcafés en spreekuren staan ook verrassende activiteiten op het programma, zoals fietstochten en voorlichting over kunstmatige intelligentie. Daarnaast kent de bibliotheek actieve leeskringen. Ook worden al sinds 2012 vertelavonden verzorgd – niet alleen met schrijvers, maar zeker ook met inwoners. Aan de hand van een wisselend thema wordt gezocht naar sprookjes, legendes, spirituele vertellingen en waargebeurde geschiedenissen.

Collectie
De collectie is wat krap opgesteld, met weinig ruimte voor frontale plaatsing. Ook lijken de boeken wat verouderd – wordt hier wel voldoende gesaneerd? Aanvragen uit de provinciale collectie zijn gratis.

Online
De Bibliotheek Salland maakt gebruik van de WaaS-module van de Koninklijke Bibliotheek. Over de faciliteiten van de vestiging in Raalte is alleen zeer beknopte informatie te vinden.

Computers en werkruimte
Op het Leer & Meer-plein zijn meerdere computers met internetaansluiting te vinden. Ook elders in de bieb zijn werk- en studieplekken te vinden, die gretig worden gebruikt.

Tarieven
Een jaarabonnement kost bij de Bibliotheek Salland 51 euro per jaar. Ook kun je voor 4,50 euro een maandabonnement afsluiten. Jongeren tot en met 17 jaar zijn uiteraard gratis lid. Wie niet wil vastzitten aan een bibliotheekabonnement, kan ook de BiebApp nemen: daarmee betaal je 2 euro per uitlening.

Openingstijden
De bibliotheek is van maandag tot en met vrijdag vanaf 9.00 uur geopend. Op maandag en vrijdag sluit de bieb om 19.30 uur haar deuren; op dinsdag tot en met donderdag gebeurt dat om 17.30 uur. Op zaterdag is de bibliotheek van 10.00 tot 19.30 uur geopend. Op alle doordeweekse dagen is er tot 13.30 uur selfservice; op zaterdag is dat vanaf 14.00 uur. Op zondag is de bibliotheek gesloten.

Personeel
De vrijwilligers zijn zeer vriendelijk en staan ons snel te woord.

Aantal inwoners gemeente Raalte
38.364

‘Een spin in het web en een enorm netwerk aan samenwerkingspartners .

Jacqueline Terwijn NBD Biblion

Dagvoorzitter Jantine Zeeman met winnares Jaqueline Terwijn (specialist educatie Bibliotheek West-Achterhoek).

..’

Jeugdspecialist 2024

Er kan er maar één de winnaar zijn. Dat werd Jacqueline Terwijn van de Bibliotheek West-Achterhoek. De jury roemde haar ‘impact en professionaliteit’. Overal ziet ze ‘een kans om de bibliotheek op de kaart te zetten en de verschillende mogelijkheden die de bibliotheek biedt, te laten zien. Ze is een spin in het web en heeft een enorm netwerk aan samenwerkingspartners. Ze zet zich echt voor 100% in voor wat ze doet, en is er ook nog bescheiden onder.

Maar ook voor de andere genomineerden heeft de jury – Ester Laan, product owner jeugd van NBD Biblion; jeugdbibliothecaris Merel Kuitert van de Noord-Oost Brabantse bibliotheken, winnares van vorig jaar; en Michelle Smit, adviseur educatie van Probiblio – mooie woorden. Claudia Groen is betrokken en heeft een groot doorzettingsvermogen, Dominique Janssen is een ‘enthousiaste inspiratiebron’. Ze verdienen dus alle drie een nadere kennismaking.

TEKST: MAARTEN DESSING • FOTO’S: PASCAL STRIEBEL

Jacqueline Terwijn (specialist educatie Bibliotheek West-Achterhoek)

Onderwijsnest

Of ze ooit zo gelukkig zou zijn geweest als ze haar roeping als juf had gevolgd, waagt Jacqueline Terwijn te betwijfelen. ‘Ik kom uit een echt onderwijsnest’, vertelt de winnaar van dit jaar. ‘Mijn broer en zus zitten in het onderwijs. Aan mijn vaderskant zelfs acht van de elf broers en zussen. Maar nu heb ik me bij de bibliotheek kunnen specialiseren in wat ik zo graag doe: lezen. Als ik voor de klas was beland, was lezen maar een van de vele dingen die ik had moeten doen.’

Het is niet dat ze het onderwijs niet geprobeerd heeft. Ze volgde de Pedagogische Academie – ‘ik zat in 1986 in de laatste lichting’ – en deed vier jaar invalwerk. ‘Het is nu niet meer te geloven, maar er was nergens werk in het onderwijs te krijgen. Op veel plekken werd ik afgewezen, omdat ik geen werkervaring had, terwijl ik nergens ervaring kón opdoen. Mijn moeder wees me toen op een advertentie voor de bibliotheek in Doetinchem. Was dat niks voor mij?’

Projecten bedenken

Zo belandde Terwijn in de functie die de specialist educatie van de Bibliotheek West-Achterhoek inmiddels 34 jaar uitoefent. “Administratief medewerker” heette het toen, maar wel op de jeugdafdeling. De “meest fantastische baan van de wereld” noemt ze het, ook al is alles sindsdien ingrijpend veranderd. ‘In 1990 stond ik nog bij de in- en uitlening. Dat deden we gewoon zelf. Er waren sowieso weinig computers: eentje maar, voor de hele backoffice. De automatisering begon nog maar net.’

Ook de invulling van de functie is allang niet meer dezelfde. Aanvankelijk ging ze vooral naar scholen: klassen begeleiden, adviezen geven. ‘Daarna is het werk intensiever geworden. Aan kinderen in de voorschoolse leeftijd deden we niets. Nu hebben we Boekstart en lees ik elke maand prentenboeken voor aan baby’s. En zo is er veel meer bijgekomen. Om die reden is het werk ook meer naar de backoffice verschoven: projecten bedenken en ontwikkelen.’

Hieperdepiep

Daar zit voor haar de grootste lol: niet in de uitvoering, maar in het opzetten van steeds weer nieuwe initiatieven – lokaal, regionaal of landelijk. ‘Ik zit bijvoorbeeld in een landelijk groepje rond het maken van een lesbrief bij prentenboeken. Maar ik vind het alleen leuk die een paar keer met groepen te testen. Werkt het? Wat kan nog beter? Maar meer ook niet. Sommige collega’s vinden het héérlijk om dertig keer hetzelfde verhaal te vertellen, ik minder.’

En het is nodig ook om nieuwe projecten op te zetten of bestaande te verbeteren. ‘Want de resultaten zijn na 34 jaar niet dat je zegt: hieperdepiep. Kijk maar naar die PISA- en PIRLS-ranglijsten waarop Nederland blijft zakken. Aan de andere kant is steeds meer bekend uit wetenschappelijk onderzoek over wat werkt: dat je rijke taal gebruikt, dat je fysieke boeken gebruikt, dat je praat over boeken. Ik vind het belangrijk om dat te vertalen in projecten.’

400 volle stempelkaarten

Een van de projecten waar Terwijn met trots op terugkijkt is het Kinderboekenfestival, dat ze in samenwerking met een aantal partijen – van de Pabo tot de kinderboekhandel – in Doetinchem heeft opgezet en dat dit jaar voor het eerst plaatsvond. In twee

Claudia Groen **(senior leesconsulent Bibliotheek Rotterdam),** ***Dominique Janssen*** **(lees- en mediaconsulent Bibliotheek Midden-Brabant) en** ***Jacqueline Terwijn*** **(specialist educatie Bibliotheek West-Achterhoek).**

dagen waren er verspreid door de stad tal van activiteiten op 16 verschillende locaties. 'Op al die locaties kon je een stempel laten zetten. Van de 1600 kinderen die er waren, hadden er wel 400 een volle stempelkaart.'
Tegelijk denkt ze onmiddellijk aan mogelijkheden om de tweede editie nog beter te maken. Hoe kun je voorkomen dat er zulke lange rijen staan, dat kinderen teleurgesteld zijn? 'Kevin Hassing deed drie rondes. Bij de eerste keer kun je zeggen: jij mag de volgende ronde als eerste. Maar bij de derde ronde stonden nog kinderen buiten.' Of: 'Wat kunnen we organiseren voor kinderen, die niet goed tegen te veel prikkels kunnen, zodat ook zij mee kunnen doen?'
Iedereen moet meedoen, vindt zij. 'Daarom doen we bijvoorbeeld ook veel rond meertaligheid. Wij waren lang geleden al begonnen met het opbouwen van een collectie anderstalige prentenboeken, omdat kinderen het best op school presteren als je ook hun thuistaal versterkt. Al is het soms moeilijk aan de boeken te komen. Als collega's op vakantie zijn, verplicht ik ze ook allemaal om in dat land één boek te kopen. Maar om ook boeken uit Oekraïne te krijgen, moest ik hele toeren uithalen.'

De jury van de NBD Biblion Jeugdspecialist: *Michelle Smit* (adviseur educatie van Probiblio), *Ester Laan* (product owner jeugd van NBD Biblion) en *Merel Kuitert* (jeugdbibliothecaris van de Noord-Oost Brabantse bibliotheken en winnares van vorig jaar).

Claudia Groen (senior leesconsulent Bibliotheek Rotterdam)

Die ene ouder

Bij haar sollicitatiegesprek, nu drie jaar geleden, begon Claudia Groen er al over: een Instagram-account om de jeugd te bereiken. 'Er was natuurlijk wel een account van de bibliotheek Rotterdam, maar daar moet al zóveel mee worden gecommuniceerd,' zegt de senior leesconsulent. 'Daar bereik je kinderen niet mee.' Het idee ontmoette vooral scepsis. Moet dan iedere vestiging en afdeling een account hebben? Ontstaat er geen wildgroei? 'Ga er maar niet vanuit dat het lukt', kreeg ze te horen.

En zie nu. @debiebmeisjes heeft een groeiend publiek van inmiddels bijna 2000, wat Groen, in navolging van de Britse schrijver Aidan Chambers, 'helpende volwassenen' noemt: leerkrachten, ouders en anderen die contact hebben met kinderen in de basisschoolleeftijd. Via het account worden zij op weg geholpen bij het bevorderen van het lezen: van tips voor een professionele aanpak tot gedetailleerd uitgewerkte lessen rond individuele titels.

'Want ik mocht het wel proberen – nadat ik een collega leerde kennen die hetzelfde idee had en we samen een plan hadden geschreven. De doelgroep was eerst laaggeletterde ouders, maar we merkten al snel, dat we die niet op deze manier konden bereiken. De Biebmeisjes hebben we daarna doorontwikkeld tot een platform voor die ene ouder die ambassadeur op het schoolplein kan zijn, of die ene enthousiaste leerkracht die iedereen op school meeneemt.'

Leek me ideaal

Het was destijds niet de eerste keer dat Groen (28) solliciteerde voor de functie van leesconsulent. Dat was direct na de middelbare school. 'Ik wist niet zo goed wat ik wilde. Iets met kinderen, ja. En omdat ik het in de bibliotheek van Middelharnis altijd zo fijn vond, waar ik elke week met mijn vader naartoe ging, leek deze vacature me ideaal. Blijkbaar dacht ik het ook te kunnen. Senior leesconsulent nog wel. Ik hoop echt dat de brief, die ik toen schreef, niet in een dossier is bewaard!'

Ook daarna bleef de functie trekken. 'Ik had altijd superleuke banen, waaronder acht jaar bij Blijdorp, maar ik merkte dat ik bleef kijken op vacaturesites. Iedere baan was het toch niet helemaal. Misschien omdat ik niet heb gestudeerd en het daardoor toch wat oppervlakkig werk was. Ook al krijg ik soms veel ruimte om aan projecten te werken, ik kon me niet echt ontwikkelen. Dus toen ik weer een vacature voor leesconsulent zag, heb ik opnieuw gesolliciteerd.'

IJsselmonde

Weer tevergeefs. 'Ik mocht wel op gesprek komen. Ze zagen mijn enthousiasme, maar ook dat ik aan niet één vereiste in de vacature voldeed. Dus zei de man na afloop: doe ervaring op, zodat we je kunnen aannemen. Ik heb toen een éénjarige opleiding tot onderwijsassistent gevolgd. Nog tijdens mijn stage zag ik de vacature voor jeugdmedewerker. Huilend belde ik mijn vriend op: 'Ze hebben speciaal voor mij een baan gecreëerd!' Dat dacht ik toen echt.'

En jawel: na die sollicitatie, drie jaar geleden dus, was Groen binnen. In de vestiging IJsselmonde deed ze veel kennis en ervaring op over het bibliotheekwerk: van de boeken waarnaar wordt gevraagd, tot de drempel die sommige doelgroepen ervaren. Maar de functie van leesconsulent bleef trekken. 'Het was superleuk op

de vestiging, maar ik was daar wel als enige bezig met de jeugd. Dus toen op die afdeling een plek vrij kwam, ging ik graag naar het team waar iedereen voor die doelgroep werkt.'

Naar buiten treden

Ze is eigenlijk nog maar kort leesconsulent. En in die anderhalf jaar viel ook nog een zwangerschapsverlof. Toch heeft Groen het gevoel dat ze zich op deze plek wel kan blijven ontwikkelen. 'Er speelt zo veel dat iedereen een eigen specialisme heeft. Voor de een is dat digitale geletterdheid, voor de ander meertaligheid. Zo heb ik De Biebmeisjes. Maar er zijn ook steeds meer onderzoeken van hoe je leesbevordering moet aanpakken. Nee, ik ga me hier niet vervelen.'
Alleen: om nu al te worden genomineerd als Beste Jeugdspecialist? Dat had ze nóóit verwacht. 'Ik heb hier nog nooit iemand ontmoet die niet gepassioneerd met dit werk bezig is. Aan mijn gedrevenheid zal ik het dus niet te danken hebben. Misschien speelt mee dat ik het niet erg vind om naar buiten te treden. Andere collega's staan enthousiast voor klassen of groepen leerkrachten, maar van hen hoeft niet heel Nederland dat te weten. En ik praat makkelijk en denk veel na over ons werk.'

Dominique Janssen (lees- en mediaconsulent Bibliotheek Midden-Brabant)

Unique selling point

Zelf zou Dominique Janssen nooit zeggen dat ze iets bijzonders doet. Over boeken praten – ja, dat kan ze. 'Dat is mijn unique selling point', geeft ze toe. Maar, maakt de lees- en mediaconsulent van Bibliotheek Midden-Brabant direct duidelijk: dat is toch de basis voor iedere jeugdbibliothecaris? 'Dus toen een collega zei dat ze mij had voorgedragen, dacht ik: zo'n vaart zal het niet lopen. Maar toen ik het half vergeten was, stonden ze daar opeens voor mij in de LocHal!'
Het zette haar wel aan het denken. In december van dit jaar maakt ze de veertig jaar vol – na een carrière die haar voerde naar verschillende functies bij bibliotheken in Tilburg, Roosendaal en Dordrecht, die altijd met jeugd- en jongerenbibliotheekwerk te maken hebben. Behalve toen ze als plaatsvervangend hoofd van een bibliotheek al snel ontdekte dat dát niets voor haar was. 'In al die jaren heb ik toch voor heel wat uitdagingen gestaan en ik mag er trots op zijn hoe ik ze ben aangegaan.'

Schminken en knutselen

Aanvankelijk wilde Janssen (62) juist niets met kinderen doen. 'Ik wilde wel van jongs af aan bij de bibliotheek werken', blikt ze terug. 'Als meisje kwam ik er heel vaak, eerst in de bibliobus, later ook in het filiaal in de buurt, en hielp ik al mee met boeken terugzetten. Thuis speelde ik bibliotheekje met poppen of vriendinnen. Maar jeugdbibliothecaris? Nee. Op de Bibliotheekacademie dacht ik dat je dan moest schminken en knutselen. Dat is niets voor mij, ik wilde iets met boeken.'
Maar het werk bleek juist alles met leesbevordering te maken te hebben. Zeker voor de middelbare scholieren waarop ze zich meestal heeft gericht. Vroeger vooral in de bibliotheek, waar ze – in de tijd voor er zoiets was als Literom en Uittrekselbank – ooit jongeren hielp met hun zoektocht naar informatie over boeken. Tegenwoordig op de scholen zelf. Binnen het team VO van de afdeling educatie van Midden-Brabant heeft ze zeven vaste scholen onder zich.

Erebos

'Maar als je succes wil hebben, moet je weten waarover je praat. Daarom is lezen ook de basis. Of in ieder geval: voldoende titelkennis. Daar moet je voor zorgen. Zeker de laatste jaren is er voor de leeftijdscategorie waar ik me op richt, enorm veel verschenen. Dat kun je niet in je eentje allemaal van A tot Z tot je nemen. Daarom heb ik gelukkig meerdere collega's met wie we de titels afwisselen. We zeggen regelmatig tegen elkaar wat de anderen echt moeten lezen.'
Haar opdracht neemt ze uiterst serieus. 'Vanochtend nog deed ik op de praktijkschool een boekensushi. Een jongen die duidelijk uitstraalde geen boek te willen aanraken, had tijdens de eerste ronde *Erebos* van Ursula Poznanski in handen. Ik had destijds niets met het boek, omdat het over gamen gaat, maar ik heb inmiddels de Eenvoudig Communiceren-versie ervan gelezen. Daardoor lukte het om er met hem over te praten en in korte tijd een band met hem te krijgen. En nu liet hij het bij de tweede en derde ronde niet meer los.'

Steeds meer de consulent zelf

Ondanks al haar ervaringen blijft het werk uitdagend. 'Jongeren voelen een steeds lagere drempel om hardop te zeggen dat lezen ze niets interesseert. En docenten zijn steeds meer handelingsverlegen, zoals dat heet, als het om boeken gaat, omdat ze zelf ook niet verder zijn gekomen dan de boeken die ze in hun jeugd voor de leeslijst lazen, of wat hun kinderen nu lezen. Zo kunnen ze ons werk in de klas niet goed ondersteunen door in de dagen erna op de boeken terug te komen.'
Dat maakt dat succes meer dan ooit afhangt van de leesconsulent zelf, die moet proberen contact te maken. 'De laatste tijd zie je steeds meer medewerkers in de bibliotheek met een onderwijsachtergrond. Soms vind ik het dan weleens bijzonder, dat ik er als ouderwetse jeugdbibliothecaris in slaag overeind te blijven, met alleen mijn enthousiasme. Ik heb nooit een opleiding gehad om de vaardigheden te leren om een onwillige klas mee te krijgen.'
Ook de relatie met de bibliotheek is losser geworden. 'Kinderen komen minder vaak in de bibliotheek. Als ik met een rugzak vol boeken in een klas kom, moet ik het dus daarmee doen. Met die kleine selectie. Als ze in de bibliotheek zijn kun je veel meer titels voor ze uit de kast trekken. Ook sta ik zelf niet meer in de frontoffice. Vroeger was je 's ochtends op school en 's middags in de bibliotheek, waar kinderen jou herkennen. Zo kon je ze snel verder helpen. Maar dat werk zit nu bij een andere afdeling.'

Uit het juryrapport over winnaar Jacqueline Terwijn

'Als je denkt aan Jacqueline, denk je aan impact en professionaliteit. Als BoekStartcoach en leesconsulent is ze altijd bezig met netwerken en nieuwe verbindingen leggen. Ze ziet overal een kans om de Bibliotheek op de kaart te zetten en de verschillende mogelijkheden die de Bibliotheek biedt te laten zien.'

'Lezen – en dan ook in de eigen taal – vindt ze ontzettend belangrijk: ze heeft niet voor niets alles op alles gezet om Oekraïense kinderboeken in de Bibliotheek te krijgen. Ze heeft veel kennis van de laatste stand van zaken op het gebied van meertaligheid en volgt al het nieuws en de onderzoeken op dit gebied. Zij zet zich dan ook met volle overtuiging in om ouders, pedagogisch medewerkers en leerkrachten bij te brengen hoe belangrijk de eigen moedertaal is en hoe het behouden van de moedertaal, de Nederlandse taal alleen maar kan versterken.'

'De jury was ook onder de indruk van het succesvolle Kinderboekenfestival dat ze heeft opgezet en het overweldigende enthousiasme dat het met zich meebrengt. Om impactgericht te blijven werken houdt Jacqueline via een stempelkaart bij uit welke wijken de bezoekers vandaan komen. Achteraf kan zij daar een analyse op doen zodat zij vervolgens met extra aandacht de wijken in kan trekken en met de desbetreffende scholen kan gaan kennismaken.'

'Het is duidelijk dat Jacqueline zich aanpast aan de wensen van de doelgroep en heengaat waar ze nodig is. Ze is een spin in het web en heeft een enorm netwerk aan samenwerkingspartners, van mbo tot pabo en van moskee tot kinderboekenwinkel. Ze zet zich echt voor 100% in voor wat ze doet, en is er ook nog bescheiden onder. Jacqueline mag zich met recht NBD Jeugdspecialist van het Jaar noemen!'

Wat te doen met 1000 euro?

Wie wordt gekroond tot jeugdspecialist van het jaar, ontvangt 1000 euro. Niet voor zichzelf, maar voor 'een project dat de jeugdafdeling van de bibliotheek ten goede komt'. De genomineerden rekenden zich niet rijk. Pas als ze daadwerkelijk de beschikking zouden krijgen over het bedrag, zouden ze de knoop hebben doorgehakt over de bestemming. Maar dat wil allerminst zeggen dat de drie specialisten er niet over hebben nagedacht.

'Het kinderboekenfestival heeft een enorme begroting en de financiering voor de tweede editie is nog niet rond', vertelt **Jaqueline Terwijn**. 'Toch zijn duizend euro niet meer dan een druppel op een gloeiende plaat. Het bedrag verdwijnt in het geheel. Dan stop ik het liever in een project dat het echt nodig heeft. Een project dat er anders niet zou zijn. Maar wat? Mijn eerste ingeving is: iets met meertaligheid, maar dat zou ik wel gezamenlijk willen bedenken met een taalgemeenschap.'

Claudia Groen wil het prijzengeld bij voorkeur juist wel in het project steken waarmee ze zich de afgelopen drie jaar heeft onderscheiden: @debiebmeisjes. 'De eerste tijd moesten we het budget steeds bij elkaar sprokkelen. Pas sinds kort is het een aparte werkgroep, waar geld voor wordt gereserveerd. Maar dit is natuurlijk geen organisatie met oneindige middelen. Zo mogen we flyers maken, maar zijn die er bij gebrek aan financiering nog steeds niet. Met duizend euro zou het wel kunnen.'

Dominique Janssen, op haar beurt, zou graag de jongerenhoek in de Tilburgse LocHal meer cachet willen geven. 'Met een mooie muurschildering misschien. Of een beleving zoals ons VO-team zag in het Kinderboekenmuseum. In de expositie Back Street worden in tien ruimtes op een spectaculaire en bijzondere manier boeken tot leven gebracht voor jongeren van tien tot twintig. Als wij nou zo'n soort ruimte konden maken samen met een school hier in de buurt!'

Bibliotheken en voedselbanken werken intensief samen

‘Werken vanuit je maatschappelijke hart’

Verschillende bibliotheken werken samen met de voedselbank(en) in hun regio. Waarom doen ze dat? Hoe kan die samenwerking eruitzien? En wat levert deze op? Bibliotheekblad vroeg het aan verschillende bibliotheken.

TEKST: FEMKE VAN DEN BERG • FOTO’S: ZIE CREDITS LANGS ZIJKANT

‘We hopen via de voedselbank in contact te komen met mensen die niet zo makkelijk uit zichzelf de weg naar de bibliotheek weten te vinden.’ Dat zegt Henk Kosters, domeinspecialist basisvaardigheden en adviseur van ZB Bibliotheek van Zeeland. En eigenlijk geldt dat voor alle bibliotheken in dit artikel. Via de voedselbank hopen ze hun dienstverlening onder de aandacht te brengen bij inwoners met een smalle beurs. Hierbij richten ze zich met name op diegenen met lage basisvaardigheden (taal, rekenen, gezondheidsvaardigheden, digivaardigheden) en op mensen die vastlopen in hun contacten met de overheid, blijkt uit de interviews. Kelly Jansen, manager programmering bij de Bibliotheek IJmond Noord, formuleert het als volgt: ‘We vragen ons steeds af: wat

Vrijwilligster Marjan (links op de foto) deelde samen met Kelly Jansen, manager programmering bij de Bibliotheek IJmond Noord ‘BiebTassen’ uit bij de voedselbank. In de tassen deed de bibliotheek ook folders over de dienstverlening. (Inclusief informatie over diverse subsidieregelingen.)

kunnen we vanuit ons maatschappelijke hart doen om inwoners te helpen? We willen klanten van de voedselbank graag laten weten dat ze met diverse vragen bij ons terechtkunnen. En ook, dat er allerlei mooie regelingen bestaan die het voor mensen met weinig geld mogelijk maken om lid te zijn van een bibliotheek.'

Praktijkvoorbeelden
De manier waarop de samenwerking met de voedselbank vorm krijgt, verschilt per bibliotheek. Hierna passeren zes voorbeelden de revue.

ZB Bibliotheek van Zeeland: mobiel IDO-loket

De eerste contacten met de Voedselbank Walcheren dateren van zeker tien jaar terug, weet Henk Kosters nog. 'Het ging toen vooral om promotieacties. Dan kwamen we af en toe met de bibliobus naar de voedselbank en konden mensen gratis een kennismakingsabonnement krijgen.'
Sinds ruim anderhalf jaar is de samenwerking intensiever. 'Toen de IDO-subsidie in 2023 van 8 naar 83 cent per inwoner ging, dachten we: het is misschien een aardig idee om onze ZZBUZZ om de vrijdag in de ochtend naast de voedselbank in Middelburg te zetten. Dit is een klein 'kantoorbusje', uitgerust met IDO en Taalloket. In de voedselbank zelf – waar mensen trouwens geen pakketten afhalen, maar zelf hun boodschappenkar volladen – hebben we bovendien flyers over onze dienstverlening neergelegd.'

Het aantal mensen dat de voedselbank bezoekt, schommelt rond de 240, weet de adviseur. Hij vertelt dat er in 2023 en 2024 (tot augustus) zo'n twintig concrete vragen door voedselbank-klanten zijn gesteld in de bus. 'Die gingen over: DigiD, (kwijtschelding van) gemeentelijke belastingen, zorgverzekering, Taalhuis, het (niet kunnen) betalen van bibliotheekboetes, inschrijving voor sociale woningen.'

Op verzoek van de voedselbank denken ze bij ZB momenteel ook na over manieren om het aanbod voor de jeugd beter over het voetlicht te brengen bij voedselbank-klanten. 'We willen ouders gerichter informeren over bijvoorbeeld BoekStart, VoorleesExpress en het gratis lidmaatschap voor kinderen', aldus Kosters.

Bibliotheek IJmond Noord: Boekstartkoffertjes en Biebtassen

De bibliotheek IJmond Noord werkte in 2022 voor het eerst samen met de Voedselbank IJmond, uitgiftepunt Beverwijk. 'We brachten toen BoekStartkoffertjes naar deze voedselbank', vertelt Kelly Jansen. 'De voedselbank-vrijwilligers pakten deze leuk in, zodat ouders ze rondom Sinterklaas cadeau konden doen aan hun kinderen.' De bibliotheek gaf daarnaast zo'n honderd BiebTassen mee. 'Deze zijn door plaatselijke kunstenaars ontworpen, ter ere van het honderdjarig bestaan van onze bibliotheek. Ze zijn handzaam en sterk, zodat mensen ze bijvoorbeeld kunnen gebruiken om door de voedselbank uitgegeven producten in te vervoeren', zegt Jansen. In de tassen deed de bibliotheek ook folders over haar dienstverlening. Daarmee informeerde zij lezers erover dat veel gemeentes subsidieregelingen hebben voor mensen met een laag inkomen, die lid willen worden van de bibliotheek.
Hoeveel klanten de voedselbank heeft, weet Jansen niet precies. 'Dit fluctueert nogal.'
In november 2023 werden koffertjes en tassen opnieuw uitgedeeld; ook voor 2024 staat er een herhaling van deze actie op de rol.

BiblioPlus: vakantieboeken en Lettersoep

BiblioPlus heeft contact met de Voedselbank Land van Cuijk (uitgiftepunt Boxmeer en Cuijk) en, in mindere mate, met de Voedselbank Noord-Limburg (uitdeelpunten Bergen en Gennep). Carin Hoppenbrouwers, regisseur Leven Lang Leren bij BiblioPlus, vertelt dat Biblioplus de afgelopen jaren verschillende acties voor/met de voedselbank organiseerde: 'In 2017 sloten we aan bij een initiatief van Cubiss, waarbij Donald Duck-boeken werden meegegeven bij voedselpakketten. In 2019/2020 hadden we de campagne Durf erover te praten. Deze had als doel het netwerk rondom mensen met lage taalvaardigheden te activeren, omdat zij hun naasten kunnen motiveren de stap te zetten naar het Taalhuis. Voedselbanken gaven hun klanten een pakje Lettersoep mee, met daarbij een flyer over het Taalhuis en hulp, die we bieden aan mensen met lage basisvaardigheden.' Ze gaat verder: 'In 2022 kregen de 22 gezinnen met kinderen die destijds klant waren van de Voedselbank Land van Cuijk bovendien een bon, waarmee ze gratis naar LTTRS, een kindertheatervoorstelling over laaggeletterdheid, konden in de schouwburg.'
Hoppenbrouwers vertelt dat de Voedselbank Land van Cuijk in 2017 het Taalakkoord ondertekende, net als zo'n vijftig andere organisaties en bedrijven in de regio. 'Zij spreken hiermee de intentie uit dat ze laaggeletterden voor ons willen herkennen en doorsturen naar het Taalhuis. Binnenkort willen we de afspraken nieuw leven inblazen en updaten, met een Taalakkoord-plus.'

Foto: Bibliotheek IJmond Noord

Foto: Bibliotheek Rotterdam

Bibliotheek Rotterdam is wekelijks één dagdeel op een van de drie locaties van de Voedselbank Rotterdam aanwezig. Op de foto vrijwilliger Peter.

Bibliotheek Rotterdam: roulerende donatiezuil en vast aanspreekpunt

In de Bibliotheek Rotterdam staat sinds december 2022 regelmatig een donatiezuil, waar klanten via contactloos pinnen een bedrag kunnen overmaken naar de Voedselbank Rotterdam. 'We zijn hiermee gestart in de Centrale Bibliotheek. Daar werd dit een succes; mensen schonken regelmatig geld', vertelt Joris Riedstra, coördinator IDO. 'Vanaf 2024 rouleert deze donatiezuil langs een aantal bibliotheeklocaties in Rotterdam. Het totale bedrag dat de gezamenlijke bibliotheken ophaalden, bedroeg eind 2023 € 4.631,=.'

Daarnaast werkt Naomi van Nuland, medewerker IDO, vanaf november 2023 wekelijks één dagdeel op een van de drie locaties van de Voedselbank Rotterdam: in Rotterdam-Zuid (800 klanten), Crooswijk (350 klanten) of Spangen (300 klanten). 'Voedselbankklanten kunnen op die locaties wekelijks een uur per week boodschappen doen in een voedselbanksupermarkt', vertelt zij. 'Daarbij zit een ontmoetingsruimte. Vanuit die ruimte mogen ook andere organisaties hun diensten aanbieden.' Dat Naomi "van de bibliotheek" is, blijkt uit de banner bij haar tafel. Ook draagt zij een bibliotheekbadge en heeft ze bibliotheekflyers bij zich om uit te delen. 'En verder spreek ik klanten actief aan.'

Per dagdeel komen er zo'n vijf tot tien voedselbankklanten bij Naomi langs. 'Zij stellen vooral veel vragen over taal. En over: toeslagen, juridische zaken, e-mails van instanties. Maar ze vragen bijvoorbeeld ook of ik iemand ken, die kan helpen bij het onderhoud van hun tuin.'

Naomi vertelt dat ze klanten regelmatig doorverwijst naar bibliotheekactiviteiten, zoals het Taalcafé. 'Soms informeer ik in de weken erna of ze mijn advies hebben opgevolgd. Dat is niet altijd het geval, maar soms ook wél.'

Theek 5: flyers in voedselpakketten en in Weggeefhoek

'De eerste contacten tussen Theek 5 en de twee voedselbanken in haar werkgebied (in Gilze-Rijen, 120 klanten, en Oosterhout, 50 klanten) werden in juni 2023 gelegd, in het kader van het project *Digitale inclusie*,' vertelt Carla Bellaard, projectleider digitaal burgerschap. 'We wilden voedselbankklanten informeren over onze brede dienstverlening. Voedselbank-vrijwilligers reageerden enthousiast. In de zomer van 2023 mochten we een flyer bij de voedselpakketten doen. Daarin benadrukten we vooral dat wij *gratis* hulp kunnen bieden op het gebied van digitale overheid, digitale zorg en taal. Verder hebben we aangegeven dat het in de meeste gemeenten mogelijk is om via speciale regelingen kosteloos een biebabonnement te krijgen.'

De flyer werd ook verspreid via de Weggeefhoek. 'Daar kunnen mensen in financiële nood gratis producten krijgen', aldus Bellaard. Zij geeft aan dat Theek 5 deze acties in 2024 wil herhalen.

Bibliotheek aan de Vliet: voorleesboeken in diverse talen

'De Bibliotheek aan de Vliet kwam op het idee om de samenwerking met voedselbanken van Leidschendam-Voorburg en de Voedselbank Haaglanden (uitgiftepunt Rijswijk) te zoeken, nadat we in 2023 op social media een post hadden gelezen over de toolkit van Probiblio' (zie kader, red.), vertelt Lauri van Oosterom, coördinator Marketing & Communicatie. Samen met Colette van Heck (coördinator Taalhuis) was zij de drijvende kracht achter het allereerste contact met de voedselbanken. 'Begin 2024 vroegen we de voedselbanken of zij in de periode rondom de Nationale Voorleesdagen voorleesboekjes wilden meegeven aan klanten met kinderen. Zij reageerden positief. Zeker toen ze hoorden dat wij ook boekjes beschikbaar hadden in het Turks, Oekraïens, Pools, Arabisch', zegt Van Oosterom. Ze gaat verder: 'Daarnaast hebben we op beide voedselbanklocaties 250 flyers gebracht. Het aantal klanten van de voedselbank varieert nogal, maar volgens de voedselbankvrijwilligers moest dit genoeg zijn.'
Van Oosterom vertelt dat op de voorkant van de flyer stond dat mensen met een Ooievaarspas voor een paar euro lid kunnen worden. 'Deze gemeentelijke pas geeft mensen met een laag inkomen de mogelijkheid om leuke dingen te doen, gratis of met korting.' Op de achterkant stond uitleg over het Taalhuis, IDO en Junior Einstein, de online leer- en oefenomgeving voor kinderen van basisscholen.

Het is de bedoeling de actie in 2024 te herhalen, 'waarbij we meer aandacht willen schenken aan het IDO en aan onze leesclubs voor mensen die samen Nederlands leren', aldus Van Oosterom.

Reacties van voedselbanken

De bibliotheken willen voedselbankvrijwilligers graag informeren over hun aanbod, in de hoop dat zij deze kennis delen met hun klanten. Ze merken dat voedselbanken doorgaans positief reageren op hun acties. Zo vertelt Hoppenbrouwers dat de vrijwilligers blij waren met de Donald Duck-boeken en pakjes Lettersoep. Jansen kreeg veel enthousiaste reacties op de BiebTassen. En Van Oosterom merkte dat de voedselbankvrijwilligers te spreken waren over de anderstalige voorleesboekjes, 'omdat ze best wat klanten hebben van wie Nederlands niet de moedertaal is'.
Toch is er soms ook enige terughoudendheid. Zo voelden de voedselbanken in het werkgebied van Theek 5 er niet voor om een pop-up-bibliotheekbalie in de voedselbank neer te zetten of bibliotheekinformatie te delen via hun websites, vertelt Bellaard. Ook Van Oosterom merkte aanvankelijk enige aarzeling. 'Die heeft er vermoedelijk mee te maken dat voedselbanken best vaak benaderd worden door partijen die "iets van hen willen". Vaak hangt daar, vreemd genoeg, voor hun klanten bovendien een prijskaartje aan.'

Foto: Biblioplus

In 2019/2020 voerde Biblioplus de campagne *Durf erover te praten*. Voedselbanken gaven hun klanten een pakje 'Lettersoep' mee, met daarbij een flyer over het Taalhuis en hulp, die geboden wordt aan mensen met lage basisvaardigheden. Meer informatie en downloads zijn te vinden op: biblioplus.nl/speciaal-voor/taalhuis-toolkit.html

Foto: ZB Bibliotheek van Zeeland

ZB Bibliotheek van Zeeland staat met de ZZBUZZ om de vrijdag in de ochtend naast de voedselbank in Middelburg. Dit is een klein 'kantoorbusje', uitgerust met IDO en Taalloket.

Reacties van klanten

Van die klanten krijgen veel bibliotheken zelden reacties, wat er vast mee te maken heeft dat ze dikwijls geen rechtstreeks contact met hen hebben. Uitzonderingen zijn de Bibliotheek Rotterdam en de ZB, waar voedselbankklanten en bibliotheekmedewerkers elkaar wel in levenden lijve (kunnen) ontmoeten.
Kosters: 'Wij merken dat klanten soms mopperig bij ons binnenstappen. Bijvoorbeeld omdat ze hulp nodig hebben bij het doen van een aanvraag. 'Waarom moet ik nu alweer gegevens aanleveren; de overheid weet toch al alles van mij?', zeggen ze dan. Wij antwoorden doorgaans iets als: 'Ik snap dat het vervelend is, maar ik ga u helpen.' Als dit vervolgens lukt, zijn klanten meestal blij. Een medewerker hoorde eens: 'Ik zou je wel kunnen zoenen!"
Ook Van Nuland merkt dat voedselbankklanten vaak tevreden zijn met hulp van de bibliotheek. 'Zoals onlangs iemand die graag de Rotterdampas digitaal wilde verlengen, maar daar zelf niet in slaagde. Toen ik hem daarbij geholpen had, was hij zo dankbaar. Dat gaf mij veel voldoening.'

Wat levert de samenwerking op?

Bibliotheken willen voedselbankklanten en -vrijwilligers met name informeren over (Digi)taalhuis, IDO en de mogelijkheden van een gratis (of heel goedkoop) lidmaatschap, blijkt uit de interviews. En zij hopen dat ze voedselbankklanten kunnen ondersteunen. Of dat ook echt lukt? Daarin hebben ze feitelijk niet zo heel veel inzicht.
Jansen: 'Dit heeft vooral te maken met de schaamte die deze doelgroep ervaart. Als mensen via de voedselbank bij ons binnenkomen, zullen ze dit niet snel zeggen.' Bellaard: 'Bovendien zien we mogelijk niet gelijk effect van onze acties. Het kan bijvoorbeeld zijn dat mensen geen concrete ondersteuningsvraag hebben op het moment dat ze een bibliotheekflyer lezen. Of dat ze zóveel financiële stress ervaren, dat ze geen ruimte hebben voor een (digi)taalcursus. Maar misschien op een later moment wél.'
Wat levert de samenwerking nog meer op? Kosters: 'De voedselbank organiseert twee keer per jaar een overleg met alle betrokkenen. De ZB heeft hierdoor beter inzicht gekregen in het aanbod van andere partners in het sociaal domein; we kunnen nu gerichter doorverwijzen. Ook horen we in dit overleg dingen, die handig zijn voor de IDO-dienstverlening. Bijvoorbeeld dat er via de gemeente korting kan worden gegeven op een bepaalde zorgverzekering.'
Verder geven zowel Biblioplus als de Bibliotheek Rotterdam aan dat er, dankzij de samenwerking met de voedselbank, nieuwe bibliotheekvrijwilligers zijn gevonden. Bij beide organisaties werken nu mensen die eveneens actief zijn voor de voedselbank. Hoppenbrouwers: 'Heel fijn; daardoor zijn de lijntjes kort.'

Volgende stap?

Veel bibliotheken die in dit artikel aan het woord komen, ervaren de samenwerking met de voedselbanken als vrij 'dun'. 'We delen af en toe cadeautjes uit. En dat is het eigenlijk wel. In de toekomst zouden we de samenwerking graag intensiveren. Maar we weten niet goed hoe', zegt Jansen eerlijk. 'We zijn op zoek naar inspirerende voorbeelden en willen hierin graag leren van collega-bibliotheken.'
Bij Biblioplus denken ze na over intensivering van de samenwerking in het kader van het Taalakkoord-plus. 'We verkennen of we vrijwilligers van voedselbanken kunnen gaan trainen in het beter herkennen van lage basisvaardigheden. Ook willen we graag concretere afspraken maken over hoe zij vervolgens naar de bibliotheek doorverwijzen', zegt Hoppenbrouwers.
Bij de Bibliotheek Rotterdam willen ze meer inzicht in de impact die ze maken richting de voedselbankklanten. 'We hopen hierin meer inzage te krijgen door gestructureerder na te vragen of zij iets doen met onze tips', zegt Van Nuland. 'Ik zie veel klanten regelmatig in de voedselbanksupermarkt, dus ik kan dit vrij eenvoudig aankaarten.'
Ook de Bibliotheek aan de Vliet broedt op manieren om meer inzicht te krijgen in het resultaat van acties. 'We signaleerden een toename van het aantal Ooievaarspashouders dat een abonnement heeft aangevraagd in de twee maanden na de actie met de voedselbanken. Maar we kunnen niet onderbouwen of er een verband is', zegt Van Oosterom. 'Misschien kunnen we de mensen die via de voedselbanken komen de volgende keer vragen om een code door te geven als ze lid willen worden? Dan krijgen we dat inzicht hopelijk wel.'
Van Oosterom, Kosters en Jansen stellen verder dat het goed zou zijn als een bibliotheekmedewerker regelmatig zijn gezicht zou laten zien in een voedselbank, omdat dit de drempel om om hulp te vragen verlaagt. Met de huidige bezetting en financiële middelen is het echter lastig om hiervoor personeelsleden vrij te maken, constateren ze. 'We zijn met 27 medewerkers die alle

kernfuncties doen', vertelt Jansen. 'Helaas kunnen we niet één vaste persoon op het "project voedselbank" zetten.'

Financiering
Dat Rotterdam wél een medewerker in de voedselbank kan posteren, komt vooral doordat deze bibliotheek de samenwerking uit "het IDO-potje" financiert, stelt Riedstra: 'De IDO-bijdrage wordt toegekend naar rato van het aantal bewoners. Wij hebben als grote stad dus veel geld beschikbaar, veel meer dan kleinere gemeenten.'
Bij de overige bibliotheken wordt de samenwerking soms ook betaald uit IDO-middelen (ZB). Of uit andere (reguliere) budgetten, bijvoorbeeld voor marketing, BoekStart, Nationale Voorleesdagen. En soms is er een bijdrage uit fondsenwerving/sponsoring. 'Wij hadden sponsors voor de voorstelling in de schouwburg', zegt Hoppenbrouwers. Jansen: 'En wij voor de BiebTassen.' Verder bieden gemeenten via een stadspas soms een gratis of goedkoop lidmaatschap.

Tips
Hebben deze zes bibliotheken tips voor lezers die in hun eigen werkgebied ook (beter) willen samenwerken met voedselbanken? 'Zoek vrijwilligers van de voedselbank persoonlijk en op locatie op', adviseert Jansen. Van Oosterom vult aan: 'En benadruk dan dat bibliotheken hun dienstverlening – grotendeels – gratis aanbieden.'
'Verder helpt een leuke binnenkomer', weet Hoppenbrouwers. 'Als je bijvoorbeeld iets kunt bieden aan kinderen, heb je een makkelijke ingang om in gesprek te gaan. En uiteraard zijn persoonlijke contacten met voedselbankvrijwilligers een pre.'
Heb je als bibliotheek weinig budget om de samenwerking op te tuigen? 'Wees dan creatief met de inzet van bibliotheekvrijwilligers', adviseert Riedstra. 'En denk niet te moeilijk! Stap gewoon binnen en kijk wat je voor elkaar kunt betekenen. Niet geschoten is altijd mis.'

Toolkit Probiblio

Om bibliotheken te ondersteunen bij de samenwerking met voedselbanken, ontwikkelde Probiblio een toolkit. Marketingadviseur Karlijn van Oirschot vertelt hoe deze tot stand kwam en wat bibliotheken erin vinden.
'Uit cijfers van de Voedselbanken Nederland blijkt dat 197.000 mensen in 2022 aanklopten bij voedselbanken voor hulp', vertelt Van Oirschot. 'Dit zijn mensen voor wie bibliotheken vanuit hun maatschappelijke opgaven – participatie in de samenleving, een geletterde maatschappij en een leven lang ontwikkelen – vermoedelijk veel kunnen betekenen. Samenwerking met de voedselbanken biedt bibliotheken een mooie kans om hun aanbod over het voetlicht te brengen bij deze doelgroep.'

'Bibliotheken zijn nog zoekende'
Ze gaat verder: 'Vanuit het project Participatie en Zelfredzaamheid voerde ik een landelijke inventarisatie uit onder bibliotheken en voedselbanken. Hieruit bleek onder meer dat veel voedselbanken positief tegenover samenwerking staan. En bibliotheken zelf beseffen ook dat hun aanbod ongelooflijk waardevol kan zijn voor voedselbankklanten. Ze doen vaak al wel iets met voedselbanken, maar veelal ad hoc. Ze zouden best op structurele basis willen samenwerken, maar zijn nog zoekende vanuit welke rol ze zichzelf willen positioneren: IDO, basisvaardigheden, marketing? Ook worstelen ze met vragen over het investeren van tijd en geld. Bovendien vinden ze het best lastig om concrete doelstellingen te hangen aan de samenwerking en te meten in hoeverre deze worden behaald.'

Drie onderdelen
Om bibliotheken op weg te helpen, ontwikkelde Probiblio, in samenwerking met enkele bibliotheken, de *Toolkit Breng de Bibliotheek naar de Voedselbank*. Hierin zijn 3 onderdelen opgenomen: een stappenplan met 12 tips voor structurele samenwerking en promotie, een persbericht en een voucher. 'De voucher is een open bestand, zodat iedereen het zelf kan aanpassen met informatie over het eigen brede bibliotheekaanbod. Of er een tegoedbon van kan maken voor een gratis lidmaatschap', zegt Van Oirschot. 'Daarnaast kunnen bibliotheken bij ons terecht als ze hulp nodig hebben bij het meten van de impact van hun activiteiten op voedselbankklanten.'

Goede voorbeelden
In mei 2023 was de toolkit gereed. 'Alleen al in de eerste twee weken waren er meer dan honderd downloads!' Van Oirschot is benieuwd welke stappen bibliotheken sindsdien hebben gezet om de samenwerking met voedselbanken te starten of verstevigen. 'Het is waarschijnlijk nog wat te vroeg om dit duidelijk in beeld te krijgen; het opzetten van zo'n samenwerking kost immers ook tijd. Maar in de nabije toekomst wil Probiblio graag een aantal goede voorbeelden op een rij zetten, opdat bibliotheken van elkaars ervaringen kunnen leren.'

De toolkit kan worden gedownload via: tinyurl.com/ToolkitVoedselbank

BeeSmart werkplekbeheer

Simpel & slim voor Bibliotheken

BeeSmart biedt bibliotheken innovatieve oplossingen voor werkplekbeheer. Met ons systeem kunnen bibliotheekmedewerkers eenvoudig werkplekken en computers beheren. Bezoekers kunnen zelf werkplekken reserveren via hun bibliotheekpas, terwijl gasten met een tijdelijke inlogcode ook gebruik kunnen maken van de faciliteiten. Dit bespaart tijd en moeite voor het personeel, dat meer aandacht kan besteden aan andere taken zoals bezoekersservice en activiteiten.

Automatisch beheer en privacybescherming
Het systeem houdt automatisch bij welke werkplekken bezet of beschikbaar zijn. Ook zorgt het systeem ervoor dat computers na gebruik worden opgeschoond, zodat de privacy van de gebruiker gewaarborgd blijft. Betalingen voor printen en kopiëren worden eveneens gemakkelijk en veilig afgehandeld via de bibliotheekpas of andere betaalopties voor gasten. Dit alles gebeurt AVG-proof, waardoor de persoonlijke gegevens van bezoekers beschermd blijven.

Ondersteuning en innovatie op locatie
BeeSmart komt langs in de bibliotheek om ervoor te zorgen dat alles optimaal werkt. Hierdoor kunnen we problemen sneller signaleren en oplossen. Dit scheelt tijd en zorgt ervoor dat iedereen in de bibliotheek meteen weer door kan, zonder lange wachttijden.

Het slimme werken: de toekomst van flexibel werken
BeeSmart biedt daarnaast een innovatieve oplossing voor bedrijven en organisaties met “Het Slimme Werken”. Dit ICT-platform biedt een volledig geïntegreerde online werkplek, zonder de zorgen van het beheren van hardware of infrastructuur. Het systeem stelt gebruikers in staat om flexibel te werken, altijd en overal, met toegang tot al hun applicaties via één enkele inlog.

Kostenbesparing en schaalbaarheid met Saas
Met dit concept profiteren bibliotheken van kostenbesparing, doordat investeringen in eigen infrastructuur overbodig worden. De cloudgebaseerde omgeving zorgt ervoor dat software altijd up-to-date is, en het BeeSmart datacenter garandeert optimale beveiliging van data. Bovendien is het systeem schaalbaar, zodat bibliotheken eenvoudig kunnen inspelen op veranderingen in de omvang van hun personeelsbestand.

Het Slimme Werken

De online werkplek zonder zorgen

BeeSmart® ict solutions

Digitale infrastructuur
De basisstructuur van technologie en systemen die nodig zijn voor het functioneren van een online werkplek.

AVG
Een wettelijke regelgeving die de bescherming van persoonlijke gegevens van individuen binnen de Europese Unie regelt, van toepassing op alle organisaties die deze gegevens verwerken.

Printing
Het proces van het afdrukken van documenten vanaf digitale apparaten naar fysieke printers binnen de online werkomgeving.

Laptops
Draagbare computers die medewerkers en leden gebruiken om toegang te krijgen tot en te werken binnen de online werkplek, waardoor mobiliteit en flexibiliteit worden geboden.

Telefonie
Het communicatiesysteem dat telefoongesprekken mogelijk maakt binnen de online werkomgeving, inclusief vaste lijnen en Voice over IP (VoIP) oplossingen.

Systeembeheer
Het proces van het beheren, onderhouden en optimaliseren van de technische systemen en infrastructuur binnen de online werkplek.

SPOC (Single Point of Contact)
Eén enkel aanspreekpunt binnen de organisatie dat verantwoordelijk is voor het coördineren van communicatie en het oplossen van problemen met betrekking tot de online werkplek, waardoor efficiënte en gestroomlijnde ondersteuning wordt geboden.

Service Management
De aanpak voor het plannen, leveren, beheren en verbeteren van de IT-services die nodig zijn om de online werkplek effectief te laten functioneren.

BeeSmart wint Europese Aanbesteding Muntpunt Brussel

BeeSmart heeft met trots de Europese aanbesteding voor Muntpunt Brussel gewonnen! In het kader van deze aanbesteding zullen wij een volledige sorteermachine leveren, installeren en onderhouden in de bibliotheek van Muntpunt. Met onze expertise in softwareontwikkeling en technologie bieden we op maat gemaakte oplossingen die perfect aansluiten bij de wensen van onze klanten.

BeeSmart staat klaar om u te ondersteunen met al uw IT-behoeften.

Meer informatie?

BeeSmart ICT Solutions
Twentepoort West 10
7609 RD Almelo

www.beesmart.nl
info@beesmart.nl
+31 (0)88 - 2337627

De spellenavonden van Bibliocenter Weert

Spelenderwijs mensen leren kennen

De bibliotheken van nu hebben een gevarieerd takenpakket, en dat geldt ook voor Bibliocenter, actief in Leudal, Maasgouw, Nederweert en Weert. Naast de noemer "lezen, leren en informeren" zoekt de bibliotheek ook aansluiting met andere organisaties, om de bijna 130.000 inwoners in het werkgebied op creatieve manieren de gelegenheid te bieden hun talenten te ontwikkelen en met elkaar in contact te komen, bijvoorbeeld tijdens een Manga Meet-Up of bij de maandelijkse spellenavonden. Hoe dat bevalt, is het beste op te tekenen uit de mond van een aantal enthousiaste deelnemers: Rim, Femke en Dion.

TEKST: LINDA VAN PELT / IDEE: FATIMA ESSABANI • FOTO: PRIVÉFOTO GEÏNTERVIEWDEN

Maatschappelijke samenhang

Net als bij zo'n beetje alle Nederlandse bibliotheken is ook bij het Limburgse Bibliocenter het stimuleren van een leven lang leren een duidelijke doelstelling. Maar vooral ook het samenbrengen van de lokale gemeenschap krijgt hier de aandacht, want samen heb je meestal meer plezier dan alléén. Hoewel in je eentje met een goed boek op de bank ook geen vervelend perspectief is. Tenminste, voor wie van lezen houdt. Maar wie liever iets ánders doet met de vrije tijd is ook van harte welkom bij Bibliocenter.

Rim Beckers en zijn dertienjarige dochter Femke zijn twee van de vaste deelnemers aan de Manga Meet-Ups in Weert.

Ruby van Dijck is programmamaker, en streeft naar een uitgebreid activiteitenaanbod. Ze is ervan overtuigd dat de bibliotheek zichzelf hiermee als het ware onmisbaar heeft gemaakt in de samenleving. 'Vooral omdat iedereen hier iets van zijn gading kan vinden. Of je nu komt voor zelfontwikkeling, rust en ontspanning of om mensen te leren kennen, de deur staat hier voor je open. Je kunt gratis naar binnen, en zo functioneert de bibliotheek als de huiskamer van de stad.' Van nabij heeft Ruby gezien dat ook mensen die van nature misschien niet zo gemakkelijk op vreemden afstappen, binnen de context van de bibliotheek vaak minder moeite hebben om contact te maken. 'Dat is mooi, want het is immers ook een van onze maatschappelijke taken om bij te dragen aan samenhang in de maatschappij. Ook al is dat misschien vooral op lokale schaal.'

Bekende gezichten

Dion van der Looij is ook iemand die zichzelf "niet zo'n chatter" noemt, maar hij neemt wel graag deel aan de spellenavonden in Bibliocenter Weert, iedere laatste donderdagavond van de maand. Als tester van software bij een ICT-bedrijf, dat veiligheidssystemen voor de industrie maakt, heeft hij een vrij individualistisch beroep. Het werken volgens bepaalde richtlijnen en processen ligt hem goed. Komt die ervaring Dion ook van pas bij de spellen die in Bibliocenter Weert worden gepresenteerd? Of misschien andersom: heeft hij in zijn werk gemak van de opgedane speltactiek?
'Daar heb ik nog nooit over nagedacht,' zegt Dion, hoorbaar denkend. 'Maar ik houd er wel van om dingen in een bepaalde volgorde te doen, gestructureerd. Dat is bijvoorbeeld handig bij het spel "Kwakzalvers van Kakelenburg" waarbij alle spelers hun eigen drankje of geneeskrachtige soep moeten maken.' Dit spel heeft volgens hem een grote geluksfactor, ('Want het is maar nét welke ingrediënten je in je persoonlijke buidel krijgt om mee aan de slag te gaan.') maar vraagt ook om diepgang en spelinzicht.

'Verzamel je teveel ingrediënten, dan kan je ketel ontploffen. Een risico dat je moet zien te voorkomen.'
Hoewel Dion zich fanatiek kan inleven in zo'n spel, gaat het hem niet vooral om de winfactor.
'Coöperatieve spellen waarbij je kunt samenwerken vind ik het leukst. Eerlijk gezegd ben ik wel een beetje afwachtend. Meestal ben ik rond de inlooptijd van zeven uur aanwezig, en als er voor een spel extra mensen nodig zijn, schuif ik aan.'
De originaliteit van de spellen is ook een trekker. 'Hier vind je niet het mainstream aanbod. Ook een van mijn favorieten is "Ticket to Ride". In de variant die ik heb gespeeld gaat het erom zo lang mogelijke treinroutes aan te leggen tussen de Europese steden.'
Onder de gemiddeld 20 – 30 deelnemers op de spellenavonden ziet Dion regelmatig bekende gezichten, en inmiddels heeft hij spelenderwijs zelfs al wat nieuwe contacten gelegd.
Bibliocenter Weert organiseert de spellenavonden - iedere laatste donderdagavond van de maand – in samenwerking met de organisatie Speel & Verbind. De persoonlijke ervaringen van Dion kunnen model staan voor de positieve impact die zo'n activiteit soms heeft.

Zo vader, zo dochter

Margriet Roost is coördinator Activiteiten en Basisvaardigheden bij Bibliocenter. Zij focust zich vooral op het "bereiken" van diverse leeftijdscategorieën. 'We hebben weleens hangjongeren in de bibliotheek, en doen vooral ons best om iets concreets voor hen te organiseren. Zo zijn er plannen om een jongerenlocatie te creëren bij het station en misschien kan de bibliotheek daarbij ook aanhaken,´ blikt zij vooruit. 'We willen graag voor verschillende doelgroepen interessant zijn.´
Als voorbeeld van een vast onderdeel in het activiteitenprogramma met een aantrekkingskracht voor "jong tot oud" noemen Ruby en Margriet de maandelijkse Manga Meet-Up, waar kinderen soms samen met hun ouders komen.
Rim Beckers en zijn dertienjarige dochter Femke vormen zo'n vader-dochtercombinatie. Sinds januari zijn zij twee van de vaste deelnemers aan de Manga-Meet-Ups in Weert. Iedere tweede maandag van de maand zitten zij daar samen met zo'n 25 anderen enthousiast aan tafel, met een tekenblok, potloden en Mangaboeken ter inspiratie.
Dit is overigens niet de enige keer dat zij creatief bezig zijn. Rim heeft een grafische achtergrond en verdient zijn brood met vormgeving en illustraties, van cartoons tot karikaturen. Femke, nu nog op de middelbare school, ziet voor zichzelf ook wel een kunstzinnige toekomst, hoewel ze zich nog geen concreet beeld heeft gevormd van een eventuele vervolgopleiding.
'Maar ze heeft nog voldoende bedenktijd,' zegt vader Rim, die zelf bijna altijd tekent op zijn iPad.
'In de vorige eeuw gebruikte ik uiteraard nog pen en papier. Ik maakte opzetjes voor tekeningen in, wat je noemt, non-repo blue. De lijnen die je daarmee maakt, zijn onzichtbaar voor de fotocamera. Dus op de definitieve afdruk zag je daar niets meer van terug,' spreekt de vakman in hem. Tijdens de Manga Meet-Up is hij overigens alleen "gewoon deelnemer". 'Wel vind ik het heel leuk om halverwege de avond eventjes bij de anderen te kijken wat zij allemaal tekenen. Zo leer je ongemerkt toch wat van elkaar.'

Oogopslag en smaakmakers

Wie de avonden wel professioneel begeleiden, zijn twee lokale Manga-striptekenaars: Marlon Teunissen (Dreamchaser art) en Kimberly Legito Geelen (Kimmicomics).
'Als je instructie nodig hebt, geven zij je die desgevraagd,' vertelt Femke. 'Dat is handig natuurlijk, maar soms is het ook fijn om eerst een beetje zelf aan te rommelen. En daarvoor krijg je gelukkig alle gelegenheid.'
Zelf heeft Femke al veel geleerd bij de Manga Meet-Ups. 'Manga tekenen gaat volgens vaste regels. Je begint met een basis van bolletjes en streepjes. Daarna ga je die uitwerken tot concretere tekeningen.'
Femke houdt ervan om onderdelen van gezichten of lichamen te tekenen. Dankzij het vele oefenen, ook in Bibliocenter Weert, heeft ze de techniek van monden, ogen en ook voeten beter "in de vingers" gekregen. 'De vorige Manga Meet-Up hebben we vooral uitleg gekregen bij het tekenen van voeten. En ook over de andere proporties van babypoppetjes.'
Afwijkende afmetingen gelden bij Manga altijd bij de ogen, weet Femke.
'Die zijn groter en ronder dan normaal.' Die ogen hebben ook bijna altijd een herkenbare gezichtsuitdrukking. Blij of verdrietig. 'Als het goed is, zie je dat in één oogopslag.'
Niet iedereen komt naar de Manga Meet-Ups om zelf te tekenen. Sommigen vinden het leuk om in de Mangaboeken te lezen of om gezellig te praten met de rest. Om in de sfeer te komen, zijn er vaak ook Japanse lekkernijen. Zoutjes, snoepjes of zoete melk. Die eerste twee smaken wat Femke betreft naar meer, maar die melk zorgt niet voor een blije gezichtsuitdrukking.

Ontdekkingstocht

De spellenavonden en Manga Meet-Ups zijn slechts twee van de community gerichte activiteiten van Bibliocenter. Met deze programmering zetten Ruby en Margriet in op het bereiken en verbinden van deze groepen mensen met Bibliocenter. Ontmoeting en verbinding met elkaar staan centraal, naast het jezelf ontwikkelen op informele wijze.
Margriet: 'Want dat willen we zijn: een huiskamerachtig open leercentrum waar je kunt ontmoeten, leren, ontdekken en groeien.'
#Ontdekwatjeallemaalkunt!

Naschrift redactie

Deze artikelenreeks is tot stand gekomen in samenwerking met Fatima Essabani, lid van de SPN-werkgroep Leven Lang Ontwikkelen. Zij zet zich namens SPN in om cultureel-maatschappelijke activiteiten meer aandacht te geven en zo bibliotheken door het hele land te inspireren. Fatima: *'Bibliocenter zet stevig in op terugkerende activiteiten en biedt bezoekers met specifieke interesses de kans om een band op te bouwen. Dit is wat mij betreft een krachtige manier om als bibliotheek écht meerwaarde te creëren, en tegelijkertijd nieuwe doelgroepen aan te spreken.'*

Wat verwachten artsen en patiënten van lezen als medicijn?

Liever lezen dan

Uitgever en cultuurwetenschapper Lucienne Bongers: ‘Ik raakte steeds meer geïnteresseerd in de vraag: kan lezen je genezen?’

pillen slikken

Niet alleen wordt er steeds meer onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van bibliotherapie, veel mensen willen ook graag door hun huisarts een boek aangeraden krijgen. Dat ontdekte uitgever Lucienne Bongers in een onderzoek naar de denkbeelden van huisartsen en consumenten over bibliotherapie. Dat biedt mogelijkheden voor bibliotheken om hun collecties op een nieuwe manier te presenteren.

TEKST EN FOTO'S: MAARTEN DESSING

Literatuur lezen is goed voor je eigen welzijn, zo schrijft de Amerikaanse filosoof Martha Nussbaum. 'Want', legt Lucienne Bongers uit in het café van Bibliotheek Utrecht aan de Neude, 'verhalen leren je wat je kunt voelen of hoe je je eigen gevoelens kunt begrijpen. Juist omdat je emotioneel wordt geraakt door de personages en wat zij in de korte tijd van één boek meemaken, leer je daar meer van dan wanneer je allerlei abstracte theorieën bestudeert. Door te voelen kun je begrijpen.'
Maar heb je een filosoof nodig voor dit inzicht? Instinctief weet iedereen wel dat lezen goed voor je is. Ook Bongers. 'Als klein meisje al. Ik groeide op in een dorp. Saai vond ik het daar; ik was, denk ik, permanent een soort van onderprikkeld. Door te lezen over de ervaringen en bekentenissen van meisjes in de boeken die ik bij de bibliotheek kon lenen of via de zondagsschool kreeg, beleefde ik avonturen en kreeg ik een beter gevoel. Omdat het mijn wereld verruimde.'
En dat is daarna nooit meer opgehouden. 'Uit alle boeken haal ik wel iets – al zijn het maar één of twee zinnen die me een nieuw perspectief bieden. Laatst nog, toen ik geïnspireerd door mijn boekenclub *Open* van Philip Huff las. Dat gaat over open relaties. Daar ben ik helemaal niet van, maar er staan ook dingen in over eerlijkheid binnen relaties, wat je wel en niet tegen je partner zegt, hoe ingewikkeld het is in de liefde. De herkenning die ik daarin vind en de aanzet om erover na te denken die dat geeft, hebben een therapeutisch effect.'

Boeken en gezondheidszorg

In het dagelijks leven is Bongers uitgever. Na een carrière bij onder meer Reed Business, de Anne Frank Stichting en ThiemeMeulenhoff werkt ze sinds 2016 bij BSL Media & Learning in Houten, dat is gespecialiseerd in vakinformatie binnen de gezondheidszorg. Daar is ze verantwoordelijk voor alle uitgaven die worden gemaakt met beroepsverenigingen van medisch specialisten en andere zorgprofessionals. Maar sinds begin dit jaar is ze ook afgestudeerd cultuurwetenschapper – met een onderzoek naar een aspect van bibliotherapie.
'Na de School voor Journalistiek die ik in de jaren tachtig heb gedaan, was ik aan de universiteit begonnen met Nederlandse Taal- en Letterkunde', vertelt ze. 'Na de propedeuse ebde mijn interesse weg, maar ergens in mijn achterhoofd bleef het knagen. Dus toen mijn kinderen ouder werden, pakte ik de studie op bij de Open Universiteit. Dat werd Algemene Cultuurwetenschappen, omdat de OU geen Nederlands aanbiedt. Maar ik zocht wel de verbinding met boeken en met wat inmiddels mijn werk was: gezondheidszorg.'

Geen seks meer

Haar bachelorscriptie moest gaan over het onderwerp 'taboes in literatuur'. Dat werd het taboe op het seksloze huwelijk aan de hand van *De rode loper* van Thomas Rosenboom. 'We doen allemaal of het waar is wat in damesbladen staat: dat stellen gemiddeld 2 keer per week seks hebben – en als je dat niet haalt, moet je bij wijze van spreken in therapie om dat gebrek te repareren. De werkelijkheid is genuanceerder. En in deze roman discussiëren de personages daar herhaaldelijk over.'
Dat heeft, realiseerde ze zich al snel tijdens haar onderzoek, een therapeutische werking. 'Niemand zegt ooit op feestjes: wij hebben geen seks meer. Als je zelf met dit onderwerp worstelt, kun je misschien alleen herkenning vinden in literatuur. *De rode loper* laat je zien dat de Facebook-werkelijkheid dat iedereen in relaties altijd seks heeft, niet altijd opgaat. Dat er meer is dan "de norm" en dat je niet de enige bent die hier vanaf wijkt. Daar kun je troost uit halen.'
Dus toen ze zelf een onderwerp mocht kiezen voor haar masterscriptie, ging ze op dit spoor verder. 'Ik raakte steeds meer geïnteresseerd in de vraag: kan lezen je genezen? En hoe dan? Een onderwerp waar ik natuurlijk niet de enige in ben. Zo geeft de Culturele Apotheek al jaren op een lichtvoetige manier op bijeenkomsten leessuggesties bij allerlei kwalen. Tien jaar geleden deden Ella Berthoud en Susan Elderkin al hetzelfde in hun boek *De boekenapotheek*.'

Emotionele zuivering

Zo ontdekte ze dat de gedachten van Nussbaum niet nieuw of uniek zijn. Het idee dat lezen goed voor je is, bestaat al vanaf het moment dat verhalen worden verteld. Aristoteles had het al over de catharsis, ofwel emotionele zuivering, die verhalen kunnen bewerkstelligen. In de Middeleeuwen was het lezen of aanhoren van verhalen een belangrijk element om mensen mentaal in evenwicht te houden. Zelfs Maarten Luther raadde daarom het lezen van andere boeken dan de Bijbel aan.

'Het idee was gebaseerd op de humoren- of sappenleer van Galenus uit de tweede eeuw. Hij ging ervan uit dat mentale klachten ontstonden door een onbalans in de lichaamssappen bloed, slijm, gele gal en zwarte gal. Als je bijvoorbeeld een te veel had aan zwart gal, ging je onder meer te veel tobben en piekeren. Die melancholie kon je tegengaan, door het bloed te activeren – vooral door humor, vermaak, cultuurgenot en verhalen.'

Vervaagde notie

Maar die notie is in de eeuwen nadien vervaagd. Lezen doe je om je te ontspannen en te vermaken. Dat boeken – anders dan non-fictie – via inleving in personages ook je welzijn en daarmee je gezondheid kunnen bevorderen, is op de achtergrond geraakt. 'En toch is dat besef nooit helemaal weggeweest, denk ik. Maar: latent, verborgen. Mensen weten wel dat boeken hen goed doen, zoals ik ook als meisje heb ervaren. Ze zijn zich er alleen niet bewust van. Het wordt al helemaal niet ingezet in marketing van boeken of de leesbevordering.'

Dat komt door het gebrek aan bewijs voor bibliotherapie. 'Niemand zal zomaar tegen iemand met een paniekaanval zeggen: ga maar even wat lezen, dan voel je je wel beter. Want je weet niet of dat echt werkt. En dan nog: als je tóch aanraadt om te lezen: wélk boek helpt dan om zo'n aanval te bezweren? Dat is nog een verhaal apart. Het boek dat de een helpt, hoeft de ander niet

te helpen. En daarom lijkt bibliotherapie in de eenentwintigste eeuw helemaal niet meer te bestaan.'

Honderden onderzoeken

Maar, voegt Bongers er direct aan toe, de tijdgeest is aan het veranderen. Inmiddels is er in brede zin meer aandacht voor de kracht van cultuur en natuur in het algemeen. Google maar eens op 'helende werking van muziek' of de 'genezende kracht van bossen'. 'Misschien komt dat wel, omdat de maatschappij sterker anti-pil is geworden. Ook de anticonceptiepil bijvoorbeeld, steeds minder vrouwen hebben daar zin in. Men lijkt open te staan voor alternatieven.'

Tegen die achtergrond is er wel degelijk wetenschappelijke aandacht voor de werking van cultuur en, specifieker, van bibliotherapie. 'Sinds kort kun je de studie *Medical Humanities* volgen, waarin de medische wetenschap en geesteswetenschap dichter bij elkaar komen. Maar ook als je in PubMed zoekt, een internationale database voor biomedische wetenschappelijke literatuur, vind je talloze – echt honderden – onderzoeken die met bibliotherapie te maken hebben.'

Alleen is de stap van onderzoek naar een daadwerkelijk advies van de huisarts moeilijk te zetten. 'Al die onderzoeken kijken naar het effect van een specifieke therapie, dat kan ook schrijftherapie zijn, voor een heel specifieke aandoening in een bepaalde setting. Dat laat zich niet makkelijk vertalen in de veel algemenere richtlijnen waar huisartsen zich op baseren. Er is maar één uitzondering: de richtlijn voor de behandeling van depressie. Daar staat bibliotherapie wél in.'

Toch voorschrijven

Daar komt bij dat sommige huisartsen in weerwil van het ontbreken van officiële richtlijnen en wetenschappelijk hard bewijs soms toch bibliotherapie voorschrijven. 'Zoals ze ook in het algemeen adviseren om je levensstijl aan te passen door te sporten of vaker de natuur in te gaan, vaak om gezondheidsklachten voor te zijn, zo zijn er ook artsen die soms aanraden om te lezen. In sommige praktijken is om die reden ook een boekenkast in de wachtkamer neergezet.'

Dat gebeurt niet bij evident fysieke problemen, van gewrichtspijn tot een knobbeltje in je borst, maar bij lichte mentale klachten die zich niet zo eenvoudig laten diagnosticeren tot een bekende ziekte. Denk aan de last die mensen kunnen hebben van rouw, stress of liefdesverdriet. 'Eigenlijk zou je moeten accepteren dat het effect van lezen op zulke klachten niet cijfermatig is te onderbouwen, maar alleen afgaan op de verbetering die artsen en patiënten zelf rapporteren.'

Doorslaggevend

Laat daar nou juist Bongers' onderzoek om draaien. Hoe denken huisartsen over bibliotherapie? Wat zijn hun ervaringen ermee? En: wat vinden hun patiënten ervan? Of zoals het in haar masterscriptie *Wilt u dat ik u literatuur voorschrijf?*, dat iedereen kan downloaden op de site van OU*, heet: "Hoe zien huisartsen en patiënten anno 2023 de rol van lezen als medicijn bij mentale problemen, afgezet tegen de wetenschappelijke kennis over de werking van lezen en literatuur?"

De geënquêteerde huisartsen en consumenten – 104 respectievelijk 412 in totaal – bleken een duidelijk positief beeld van bibliotherapie te hebben. Het begrip was weliswaar vrij onbekend, óók bij huisartsen. Dat er al millennia over de positieve werking van lezen wordt geschreven en inmiddels zoveel onderzoek naar is gedaan, was eveneens geen parate kennis. Maar de eigen ervaringen met de steun die lezen bood, ongeacht of dat literatuur of een ander boek was, gaf de doorslag.

85% van de consumenten

'Huisartsen willen het voorschrijven, consumenten willen het voorgeschreven krijgen. Dat komt het eigenlijk op neer', zegt Bongers. 'Tweederde van de huisartsen zegt dat te willen doen. Onder de huisartsen die er al ervaring mee hebben, loopt dat zelfs op naar bijna driekwart. Van de consument ziet 85% bibliotherapie zitten. Als ze mogen kiezen tussen boeken, medicijnen slikken, groepstherapie of iets anders voor mentale klachten, kiest meer dan de helft het eerste.'

Wel zien de respondenten gevaren. Bijvoorbeeld dat bibliotherapie wordt voorgeschreven bij te zware klachten waarvoor lezen niet geschikt of volstrekt ontoereikend is. Of, erger nog, dat er een verkeerd boek wordt voorgeschreven, dat een averechts effect heeft. 'Sommigen wezen ook op *Het lijden van de jonge Werther* van Goethe. Door dit boek zou er een zelfmoordgolf door Europa zijn gegaan – al is niet bewezen dat dat ook echt waar is.'

Aparte kast

Met dat laatste voorbehoud is het wat Bongers betreft tijd voor een volgende stap. Dat huisartsen het lezen van boeken niet alleen vaker aanbevelen, maar dat de geschikte boeken ook beschikbaar en vindbaar zijn. In de praktijken zelf misschien, maar zeker ook op de plek die daar in haar ogen bij uitstek geschikt voor is: de bibliotheek. Welk gebouw is immers laagdrempeliger? Wie trekt nu al miljoenen bezoekers uit alle lagen van de bevolking? Waar zijn al zoveel boeken aanwezig?

'Een bibliotheek-bestuurder uit Nijkerk, die ook mijn enquête heeft ingevuld, toonde zich nieuwsgierig om een pilot te organiseren in samenwerking met één of meerdere huisartsenpraktijken in Nijkerk en Hoevelaken – om zo te onderzoeken hoe je zoiets kunt aanpakken. Want je kunt wel een aparte kast in de bieb neerzetten, maar wat moet daar dan in? Het zou mooi zijn als dat daadwerkelijk wordt uitgezocht en georganiseerd. Misschien via een zogenaamde bibliotherapeut, een specialisatie die al in enkele landen bestaat.'

Om nog een voorbeeld te geven van de praktische haken en ogen: hoe zou je zo'n kast moeten noemen? '"Bibliotherapie" zou mensen kunnen afschrikken. "Therapie", dat geeft het zo'n medische lading. Alsof er al hele drama's zijn gebeurd ook voor je uit zo'n kast een boek leent. Hou het liever laagdrempelig, vergelijkbaar met de aanpak van de Culturele Apotheek. "Leeshulp bij alledaagse klachten", "lezen om je beter te voelen", zoiets. Maar dat laat ik graag aan de creativiteit van bibliotheken over.'

Nawoord redactie

De scriptie van Lucienne Bongers is te downloaden via: research.ou.nl/en/studentTheses/wilt-u-dat-ik-u-literatuur-voorschrijf

Van de uitgeefwereld naar de bibliotheek

‘Ik wilde altijd al in een bibliotheek werken’

Haar hele leven leek het haar al leuk om bij een bibliotheek te werken, maar hoewel ze al op haar achttiende begon met werken zou het tot haar negenenvijftigste duren voordat het zover was. Na zes eerdere sollicitaties was het de zevende keer raak. Kwamen de verwachtingen uit? vragen we aan Thea van Duijvenbooden, managementassistente van de Bibliotheek Schiedam.

TEKST EN FOTO’S: EIMER WIELDRAAIJER

Op de dag dat we elkaar spreken werkt Thea van Duijvenbooden precies een jaar in haar nieuwe functie: managementassistente bij de Bibliotheek Schiedam. Wat deed haar besluiten om een carrièreswitch naar de bibliotheekwereld te maken? Thea: ‘Ik wilde altijd al bij een bieb werken, maar het kwam er telkens niet van. Al voordat ik kon lezen, nam mijn moeder me mee naar de bibliotheek. Met mijn zus speelde ik ook bibliotheekje. Mijn moeder en de buurvrouw moesten dan boeken komen lenen. Zolang ik me kan heugen ben ik ook lid geweest. Ik hou ontzettend van lezen en boeken. De bibliotheek, waar al die boeken bij elkaar staan, is voor mij het Walhalla. Alles draait bij een bibliotheek om geletterdheid en leesbevordering. Die sfeer vind ik fantastisch. Toen ik in 2020 zonder baan kwam te zitten heb ik zes keer gesolliciteerd bij de bibliotheek, maar aangenomen werd ik niet. Tot vorig jaar.’

Carrière

‘Wel heb ik in andere banen veel met boeken gewerkt. Wat ik zoal heb gedaan? Na het vwo ging ik op een Rijnboot aan de slag. Schoonmaken, achter de bar staan. Op dat cruiseschip zaten vooral bejaarden. Geregeld lag er na een wilde dansavond eentje dood in zijn kamer. Als dat in Straatsburg gebeurde, moest ik mee naar de politie, omdat ik het enige bemanningslid was dat Frans sprak. Vervolgens kreeg ik diverse kleine baantjes en ook heb ik een tijdlang in Amsterdam samen met mijn toenmalige Franse vriend een café gehad. Hij had een erfenis gekregen en ik beschikte over de benodigde papieren. Toen die relatie uitging

en het café niet zo goed bleek te lopen, stapte ik over naar een bedrijf dat congressen door het hele land organiseerde. Bijzonder leuk werk, waarin ik beroemdheden als Henry Kissinger en Jane Goodall ontmoette. Dat werk heb ik elf jaar gedaan.

Uitgeverij

Omdat ik inmiddels twee kinderen had gekregen, ging ik op zoek naar een baan die beter op mijn privéleven aansloot, en die vond ik bij een oud-collega die samen met een compagnon Scriptum, een uitgeverij van non-fictieboeken in Schiedam was begonnen. Ook dat was hartstikke leuk en gevarieerd werk, niet in het minst omdat ik naast promotie, boeken over de meest uiteenlopende onderwerpen moest redigeren. In totaal heb ik 21 jaar bij Scriptum gewerkt. Ik dacht altijd: hier blijf ik tot mijn pensioen, maar vanwege corona diende het bedrijf in te krimpen. Ik schrok me kapot, want ineens raakte ik mijn baan kwijt. Ik was 56, en dan denk je toch: wie zou me nog willen? Gelukkig bleek dat mee te vallen toen ik ging solliciteren, want al vrij snel vond ik een baan als secretaresse bij het Erasmus MC in Rotterdam, bij een afdeling die onderwijs verzorgt voor kinderen die door ziekte niet naar school kunnen. Een van de mooiste dingen van die baan was dat ik mocht voorlezen aan bed bij zieke kinderen. Zulk dankbaar werk! Emotioneel weliswaar zwaar, maar ook heel mooi als je ziet hoe blij die kinderen zijn als je een verhaal komt vertellen. Toch ben ik daar niet lang gebleven want toen ik iemand tegenkwam die een literaire uitgeverij begon en op zoek was naar een medewerker, was mijn keuze gauw gemaakt. Wat ik direct merkte in die nieuwe functie is dat de promotie van fictie – mijn taak – veel moeilijker is dan die van non-fictie. Zeker in het geval van een onbekende auteur. Zie dan maar eens publicitaire aandacht te krijgen in een krant, radio- of tv-programma. Na een jaar trokken de financiers van de uitgeverij zich terug en stond ik weer op straat. Waarna ik opnieuw bij het Erasmus MC belandde, ditmaal bij de huisartsenopleiding. Medische zaken, hoe belangrijk ook, liggen mij echter minder aan het hart dan literatuur, dus toen ik de vacature voor managementassistente bij de Bibliotheek Schiedam zag staan, dacht ik: weet je wat, ik probeer het nog een keer. Misschien is zeven wel mijn geluksgetal.'

Krant

'Ik hoop dat ik bij de Bibliotheek Schiedam mag blijven tot aan mijn pensioen. Een jaar geleden, bij mijn aantreden, had de bieb nog een interim-directeur. Die deed heel veel zelf, zodat ik eerlijk gezegd soms een beetje zat te duimendraaien. Ik moest bijvoorbeeld in werktijd iedere dag de krant lezen. Had ik hem uit, dan las ik ook nog de krant van gisteren. Omdat ik mij toch wat nuttiger wilde maken, sprong ik bij op andere afdelingen. Boeken terugzetten in de kast, IDO-registraties invoeren en dat soort dingen. En toen de bezorgdienst van onze bloemist wegens ziekte was uitgevallen, ging ik zelf boeketjes bezorgen bij zieke of jubilerende vrijwilligers van de bibliotheek. Sinds de komst van de nieuwe directeur, Martje van Nes, heb ik wel een volle agenda. Een compleet takenpakket dat bestaat uit onderdelen als dingen voor haar uitzoeken, notuleren, en noem maar op.'

Veel meer dan dat

Wat heeft Thea verrast toen ze ging werken in de bieb? 'Ik had altijd het idee dat de bibliotheek vooral ging om boeken, maar het is zoveel meer dan dat. Dat de functie van de bieb aanzienlijk breder en dieper is, wist ik niet. Dat maakt het juist leuk, want ook mijn werk is daardoor afwisselender. Daarnaast viel me op hoeveel vriendelijke en bevlogen mensen er werken. Men zit hier niet vanwege het salaris maar vanwege een missie: mensen verder helpen. Zelf heb ik financieel gezien ook ingeleverd ten opzichte van het Erasmus MC, maar dat vind ik niet erg. Ik voel mij hier veel meer op mijn plek.

Bevlogenheid

Wat ziet Thea als de sterke en de zwakke kant van de bibliotheek? 'Heel waardevol is de bevlogenheid van iedereen. Het menselijk kapitaal is groot.'
Het beeld bestaat hier en daar nog dat bibliotheekmedewerkers overwegend introverte types zijn. 'Daar ben ik het niet mee eens. Vanzelfsprekend is de ene collega extraverter dan de ander, maar zeker de medewerkers op onze afdeling Educatie of bij het IDO zijn allerminst introvert. Dat neemt niet weg dat de bibliotheek zichzelf nog beter zou kunnen promoten, zichzelf steviger op de kaart zetten als instelling waar je als burger terechtkunt voor allerlei zaken. Schiedam is een stad met veel sociale achterstand en een hoge mate van ongeletterdheid. Daarom is het goed dat het management nadrukkelijk bezig is om de bibliotheek neer te zetten als instantie die deze problemen kan tackelen. Hetzelfde geldt voor het bereiken van bepaalde doelgroepen, zoals immigranten. Qua pr en publiciteit is er op die gebieden nog wel een slag te winnen. Zoals het ook winst zou zijn als er in de bibliotheek meer mensen met een andere etnische en culturele achtergrond zouden werken dan nu. En dan is er niet te vergeten de doelgroep jongeren. Het blijft lastig om die te enthousiasmeren voor de bibliotheek. Wat dat betreft trek ik zelf ook het boetekleed aan, want ik heb mijn beide zonen heel veel voorgelezen, maar toen ze eenmaal zelf konden lezen zijn ze niet verder gekomen dan de boeken van Harry Potter.

Helemaal op plek

Zit ze, alles overziend, nu helemaal op de door haar gewenste plek? 'Ja, ik ben heel blij met deze driedaagse baan, waarvan ik één dag thuis werk. Wat ik op mijn vrije dagen doe? Dan wandel ik veel. Ik maak regelmatig tripjes met vriendinnen, knap mijn huis op, tuinier, speel piano, en lees heel veel. Een boek dat ik net uit heb is *De pruimenpluk* van Dimitri Verhulst. Ik hou van zijn schrijfstijl, maar een boek dat mij nog meer aansprak, is *Twee weken weg* (vertaling van *The Fortnight in September*) van R.C. Sheriff. Een tijdloos verhaal over een Engelse familie die elk jaar twee weken op vakantie gaat naar hetzelfde plaatsje. Dat klink wellicht saai, maar het is echt een mooi zomerboek.
Daarnaast kom ik nog vaak over de vloer bij een Afghaans gezin, dat ik leerde kennen als vrijwilligster van de VoorleesExpress. Nee, vervelen doe ik mij absoluut niet. Ik ben content dat ik eindelijk daar mag werken wat ik altijd ambieerde. De cirkel is rond.'

GO OPLEIDINGEN PRESENTEERT:

BASISOPLEIDING BIBLIOTHEEKMEDEWERKER

De veranderingen in de bibliotheekwereld zorgen voor een verschuiving in benodigde competenties. Rollen, verantwoordelijkheden en verwachtingen veranderen voor zowel de bibliotheek als organisatie als de individuele medewerkers.
De Basis Opleiding Bibliotheekmedewerker voor de moderne bibliotheek en mediatheek heeft uitgebreid aandacht voor communicatie en klantgerichtheid, maar ook voor vakinhoudelijke competenties waar uw bezoekers en stakeholders beter van worden. Hierdoor zorgt de opleiding voor een optimale aansluiting bij uw dagelijkse praktijk.

De opleiding bestaat uit een Basismodule en 3 verdiepingsmodules, die u zowel gecombineerd als los kunt volgen afhankelijk van uw positie, ervaring, interesse en ambitie:

- **› MODULE BASIS**
- **› MODULE FRONTOFFICE**
- **› MODULE MAATSCHAPPELIJKE EDUCATIE**
- **› MODULE LEESBEVORDERING & (DIGITALE) GELETTERDHEID**

Bij voldoende afronding van de **combinatie van module Basis + 1 andere module** heeft u recht op het instellingsdiploma Basisopleiding Bibliotheekmedewerker.

GO opleidingen
school voor informatie

Meer informatie:
www.goopleidingen.nl
info@goopleidingen.nl
070-3512380

FILMOLUX®
BOEKVERZORGING

FILMOLUX® BOEKFOLIES VAN NESCHEN
ALLES VOOR DE BESCHERMING VAN UW BOEKEN

- Al meer dan 50 jaar boekbescherming van hoge kwaliteit.
- Verleng de levensduur van uw boeken; bescherm tegen vocht, vuil en slijtage.
- Eenvoudig schoon te maken.
- Folies met een lage aanvangskleefkracht: eenvoudig aan te brengen en corrigeerbaar.
- Folies met een hoge aanvangskleefkracht: directe hechting, voor nagenoeg alle boekkaften.
- De gebruikte lijmen zijn verouderingsbestendig, drogen niet uit en vergelen niet.

FILMOPLAST® REPARATIETAPES VAN NESCHEN
ALLES VOOR DE REPARATIE VAN UW BOEKEN

- Voor het bevestigen en repareren van gescheurde pagina's, binnenwerk en het verstevigen van de boekrug- en kaft.
- Filmoplast® papier tape heeft nagenoeg dezelfde uitstraling als de papieren bladzijdes waardoor de reparatie nauwelijks zichtbaar is, zélfs bij het scannen of kopiëren.
- De gebruikte lijmen zijn verouderingsbestendig, drogen niet uit en vergelen niet.

BESTEL AL UW BOEKFOLIES- EN REPARATIETAPES EENVOUDIG EN SNEL OP FILMOLUX.NL

FILMOLUX BENELUX BV | GOTLANDSTRAAT 44 | 7418AX DEVENTER

0031572 346 000 INFO@FILMOLUX.NL FILMOLUX.NL

FILMOLUX

Een kijkje in de keuken van de inkoopcommissie e-content

‘De online Bibliotheek is van ons allemaal’

Hoe gaat de collectievorming van de online Bibliotheek in zijn werk? Voor veel medewerkers uit onze sector is dat een groot vraagteken. Daarom geven Jasper Faase, hoofd collectievorming bij de KB, en Anat Harel, programmamanager programmering, collectie en partners bij de Openbare Bibliotheek van Amsterdam (OBA), graag een inkijkje.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL
FOTO’S: UIT DE PRIVÉCOLLECTIE VAN DE GEÏNTERVIEWDEN

Elke bibliotheekorganisatie in Nederland schaft haar eigen fysieke collectie aan. Voor de samenstelling van de digitale collectie wordt echter een andere route bewandeld, die netjes beschreven staat in de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob). De KB, de nationale bibliotheek, is verantwoordelijk voor de inkoop van e-content; de openbare bibliotheken voor de inhoudelijke selectie.
Bij e-content moeten we bijvoorbeeld denken aan e-books en luisterboeken, maar ook aan het landelijke digitale cursusaanbod en digitale bronnen die worden gebruikt voor de verbetering van basisvaardigheden. De inkoopcommissie koopt deze via de KB landelijk in en bewaakt bovendien het beleidskader en de financiën. Zij wordt bijgestaan door een adviescommissie, die adviseert over welke nieuwe e-content en e-books ingekocht kunnen worden. Tijdens de algemene ledenvergadering van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) geven alle bibliotheekorganisaties hun akkoord op deze inkoopkeuzes. De KB koopt deze content vervolgens in en stelt die beschikbaar via de landelijke digitale infrastructuur.

Gezichten achter de commissies

Wie zijn de gezichten achter beide gremia? De adviescommissie bestaat uit ervaren collectioneurs uit het hele land, die worden benoemd door de VOB. Op dit moment zijn dit Iris van den Akker van de Bibliotheek Venlo, Aarti Bajnath van de Bibliotheek Rotterdam, Monique Groeneveld - van der Poel van de OBA, Jan ten Ham van de Bibliotheek Utrecht en Renée Tiemstra van de Bibliotheek Z-O-U-T.
De inkoopcommissie kent niet alleen leden vanuit de openbare bibliotheken, maar ook twee vanuit de KB. Op dit moment zijn dat Ronald Capelle (programmamanager digitalisering bij Bibliotheek AanZet), Anja Oosterlaken (directeur-bestuurder van de Bibliotheek Krimpenerwaard), Anat Harel (programmamanager programmering, collectie en partners bij de OBA), Mirjam van den Bremen (opgaveregisseur netwerk van openbare bibliotheken, werkzaam bij de KB en in die hoedanigheid ook verantwoordelijk voor het Gezamenlijk Collectie Plan) en Jasper Faase (hoofd collectievorming bij de KB). Daarnaast worden regelmatig adviseurs vanuit de KB ingeschakeld voor gericht advies.

Anat Harel, programmamanager programmering, collectie en partners bij de Openbare Bibliotheek van Amsterdam (OBA).

Jasper Faase, hoofd collectievorming bij de KB.

Strak ingericht

Een behoorlijk strak ingericht proces, dus, vinden ook Jasper Faase en Anat Harel. Zij traden beiden vorig jaar september aan als leden van de inkoopcommissie. Voor Faase is zijn deelname een logisch verlengde van zijn verantwoordelijkheid voor de collecties die de KB onder haar hoede heeft. ‘We proberen vanuit de KB met de middelen die we tot onze beschikking hebben zoveel mogelijk mogelijk te maken. Tegelijkertijd liggen de inhoudelijke keuzes rondom de inkoop zoveel mogelijk bij de bibliotheken zelf: zij bepalen samen welk aanbod we richting de klant willen bieden.’
Harel sloot zich vooral aan vanuit interesse in het inkoopproces van de digitale content. ‘Ik was benieuwd hoe het achterliggende inkoopproces in zijn werk ging. Ook zag ik groeipotentieel in de collectie zoals die op dat moment werd aangeboden.’
Tijdens hun periode als leden van de inkoopcommissie zijn flinke stappen gezet om deze processen en de zichtbaarheid van de commissie te verbeteren. Harel: ‘We hebben betere afspraken gemaakt over de verhouding tussen de advies- en de inkoopcommissie en tussen de leden vanuit bibliotheken en de KB. Ook hebben we de jaarcyclus van onze werkwijze opgehelderd: welke processen vinden op welke momenten plaats?’

Unieke Nederlandse afspraken

Eén misverstand willen Harel en Faase zo snel mogelijk de wereld uit hebben: de inkoopcommissie buigt zich niet over de keuze voor individuele titels. 'Wij doen een voorstel voor de inkoop op hoofdlijnen,' benadrukt Faase. 'We reflecteren op het beleid en beïnvloeden op die manier wat op de digitale planken van bibliotheken terechtkomt.'

Daarmee is de inkoopcommissie een schakel in het indrukwekkende systeem rondom digitale content, zoals we dat in Nederland kennen. Dat systeem is allereerst bewonderenswaardig, omdat het *one copy, multiple user* is – anders dan in andere landen kan één digitaal exemplaar van een boek tegelijk aan meerdere gebruikers worden uitgeleend. Dat klinkt misschien vanzelfsprekend, maar Nederland is er een voorloper in.

Deze werkwijze is alleen maar mogelijk dankzij de unieke afspraken die makers en uitgevers met elkaar hebben vastgelegd in het e-lendingconvenant. Het uitgangspunt: Nederlanders toegang geven tot een zo breed mogelijke collectie. 'Wanneer titels digitaal beschikbaar zijn, zijn ze welkom in de online Bibliotheek,' aldus Faase. 'Het liefst stellen we ze binnen een jaar beschikbaar – sneller lukt vaak niet, bijvoorbeeld omdat het e-book nog niet beschikbaar is, maar ook omdat het verdringend kan werken voor het fysieke boek, waardoor de uitgever inkomsten misloopt.'

Betalen per uitlening

Ook bijzonder aan het Nederlandse model is dat de KB uitgevers en makers niet uitbetaalt per titel, maar per uitlening. 'Daardoor kunnen we een groot aanbod handhaven,' legt Faase uit. 'Anders dan in de fysieke bibliotheek doen we geen investering bij de aanschaf van een titel, maar bij het gebruik ervan. Als een titel weinig of niet wordt uitgeleend, maken we dus ook nauwelijks kosten.'

Jammer genoeg werkt het systeem ook andersom: wanneer een titel of deelcollectie erg populair is, kost die de KB een hoop geld, en kan die ten onder gaan aan zijn eigen succes. Dat was bijvoorbeeld te zien tijdens de coronaperiode. Het aantal digitale uitleningen steeg toen reusachtig. Ook toen de pandemie voorbij was, zette die groei gestaag voort. Daardoor waren structureel extra middelen nodig om de opgelopen kosten te dekken.

'Op zo'n uitzonderlijk moment zijn extra middelen nodig om de landelijke digitale bibliotheek aan iedereen te kunnen blijven aanbieden,' aldus Faase. 'We hebben nu bijvoorbeeld extra geld toegekend gekregen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Wanneer hierin blijvend grote veranderingen optreden, is het onze verantwoordelijkheid als bibliotheekveld om de financiering goed te regelen. De online Bibliotheek is tenslotte van ons allemaal.'

Inzicht in processen

Natuurlijk is niet iedere titel die wordt uitgegeven in de catalogus te vinden, benadrukt Harel. 'Pas wanneer goede afspraken zijn gemaakt met een uitgever, komt een titel in de landelijke digitale collectie terecht. Je kunt je voorstellen dat dat een arbeidsintensief proces is. Het verklaart ook waarom het aandeel buitenlandse titels nog relatief klein is: ook met die uitgeverijen moeten aparte deals worden gesloten.'

Wanneer lokale bibliotheekorganisaties een titel willen aandragen, kunnen ze contact opnemen met de KB. 'We krijgen bijvoorbeeld steeds vaker vragen over het opnemen van strips in de online Bibliotheek,' weet Faase. 'Daar spelen we graag op in. Daarom komt binnenkort Comics Plus beschikbaar voor bibliotheekleden. Meestal willen we direct een grote hoeveelheid materialen in de collectie opnemen, zoals ook bij het landelijke cursusaanbod. Daarvoor moeten we een aanbestedingsprocedure doorlopen. Op zulke momenten kijken we als inkoopcommissie mee naar de formulering van een pakket van eisen.'

Harel en Faase vinden het belangrijk lokale bibliotheken inzicht te geven in deze processen. Faase: 'We willen duidelijk maken dat dit een heel ander collectieproces is dan voor de fysieke bibliotheek. We zijn sterk afhankelijk van de afspraken die kunnen worden gemaakt. Tegelijkertijd hopen we continu met het bibliotheekveld in gesprek te blijven over de wensen en vragen die leven. We kunnen niet alles direct oplossen, maar we doen wel ons best. Ons unieke Nederlandse systeem helpt daarbij.'

De wens van de lezer staat uiteraard centraal. Nog meer inzicht vergaren in die wens is een belangrijk speerpunt, aldus Harel. 'Bij de evaluatie van ons aanbod kijken we goed naar hoe de content gebruikt wordt. Ook volgen we bij het vormgeven van het digitale aanbod uiteraard dezelfde waarden als die rondom de fysieke bibliotheekcollectie, onder meer op het gebied van betrouwbaarheid en diversiteit. Daarover blijven we continu in gesprek.'

Benieuwd naar alle e-content?

Wil je weten welke content er precies beschikbaar? Of vraag je je af wat de gebruikscijfers zijn van de ingekochte bronnen? Hiervoor kun je terecht in de groep Inkoop e-Content op MetdeKB. Vraag voor toegang inloggegevens aan via accountmanagement@kb.nl.

Nieuwe voorzitter gezocht

Met het vertrek van Annelies Bakelaar, directeur-bestuurder van Biblionet Drenthe, als voorzitter van de inkoopcommissie e-content, ontstaat ruimte voor een directeur-bestuurder die dit stokje van haar wil overnemen. Ben of ken jij iemand die voor deze rol geschikt zou zijn? Laat het weten via vereniging@debibliotheken.nl.

Op studiereis met Roques naar de Frankfurter Buchmesse

Schrijvers op de bres tegen populisme

Een buschauffeur die onder het rijden een gedicht van Bukowski voordraagt, waar kom je dat tegen? Nergens, behalve op een door Rogues georganiseerde studiereis naar de Frankfurter Buchmesse. De buschauffeur in kwestie heet André Brouwer - voorheen was hij werkzaam bij de PBC Noord-Holland (de voorloper van Probiblio, red.) Het zeventienkoppige reisgezelschap bestond uit (oud-)bibliotheekdirecteuren, collectioneurs, een dichter/publicist, een architect, een journalist, en uiteraard de bevlogen 'touroperators' Rob Bruijnzeels en Joyce Sternheim, die met deze reis een fraai punt zetten achter een imposante rij inspirerende bibliothecaire ontdekkingsreizen naar steden als New York, Londen, Stuttgart, Aarhus, Helsinki en Oslo.

TEKST EN FOTO'S: EIMER WIELDRAAIJER

115.000 bezoekers uit 153 landen. 4300 standhouders, 7500 mediavertegenwoordigers, 3300 events en dat alles verspreid over elf hallen op een tentoonstellingscomplex van 400.000 vierkante meter.

Wat eind jaren negentig begon als een speels experiment, groeide in de loop der jaren uit tot een vast ritueel in het Rogues-repertoire: de driedaagse trip naar de Frankfurter Buchmesse onder leiding van Rob, Joyce en in het begin Rammy Speyer. Niet omdat de deelnemers aan het uitstapje commerciële deals wisten te sluiten op 's werelds grootste beurs voor uitgevers en literair agenten, maar meer om ideeën voor de collectievorming op te doen, trends in het boekenvak te signaleren en tussen de bedrijven door in gesprek te gaan met collega's.

Duizelingwekkend

Zo ook dit jaar. Van 16 tot en met 18 oktober dompelde de Nederlandse delegatie zich onder in het rijkgeschakeerde Duitse culturele landschap, met als hoogtepunt een bezoek aan het megaspektakel dat schuilgaat onder de naam Frankfurter Buchmesse. Om u een indruk te geven van de aard en omvang van de beurs: dit jaar bezochten 115.000 handelaars uit 153 landen het *Messegelände* in de stad van het grootkapitaal. Hetzelfde aantal bezoekers passeerde de kassa. Er waren 4300 standhouders en 7500 mediavertegenwoordigers. Zij allen werden getrakteerd op 3300 events. Wat kregen zij zoal te zien? Duizenden en nog eens duizenden boeken, onafzienbare rijen strips en kalenders, en dat alles verspreid over elf hallen op een tentoonstellingscomplex van 400.000 vierkante meter. Het bleek ook dit jaar weer ruim voldoende om het de deelnemers aan de studiereis te laten duizelen. Tevens zorgde het ervoor dat de stappenteller op de *smart watch* overuren maakte.

Trends

Welke trends werden er zichtbaar in het overweldigende aanbod? Jürgen Boos, directeur van de Frankfurter Buchmesse: 'Samenwerking en krachtenbundeling spelen een steeds belangrijkere rol. De uitgeverijsector reikt de hand naar zijn buren in de creatieve industrie, en vice versa. Onze activiteiten op het gebied van genre-overstijgende bewerkingen worden steeds relevanter, iets wat al lang geldt voor de interesse vanuit de filmindustrie voor de Frankfurter Buchmesse, en het geldt in toenemende mate voor de game-industrie.'
Karin Schmidt-Friderichs, voorzitter van de Vereniging van Duitse Uitgevers & Boekverkopers: 'Het was een festival van ideeën, debatten en nieuwe perspectieven op de kwesties van vandaag. Wie zich eerder het groeiende enthousiasme van jongeren voor lezen niet kon voorstellen, heeft het op de beurs op indrukwekkende wijze ervaren: het zien van al die duizenden jonge fans die hun favoriete boeken en auteurs vieren, onderstreept de toekomst van het boek.' Schmidt-Friderichs sloeg daarmee de spijker op de kop. Hoewel de beurs qua omvang nog altijd iets heeft ingeleverd ten opzichte van de recordjaren uit het pre-corona-tijdperk, staat één ding als een paal boven water: het gedrukte boek is springlevend. Waar enkele jaren geleden doemdenkers nog spraken van een onstuitbare opmars van het e-book, kwam deze categorie er onder de slagschaduw van de *Messe Turm* maar bekaaid vanaf. Wat eveneens in het oog sprong: de ruime aandacht voor het geschreven woord uit Oekraïne, en nog opvallender: de invloed van China beperkt zich niet langer tot het industriële domein maar doet zich ook gelden op geestelijk vlak. In die zin weerspiegelen de situatie en verhoudingen op het politieke wereldtoneel zich nadrukkelijk in het actuele boekenaanbod.

Populisme

Dat werd eens te meer duidelijk tijdens de interviews met schrijvers, die plaatsvonden in de studio van ARD en ZDF (de Duitse publieke omroep) op het evenemententerrein. Als er één thema centraal stond in de tientallen vraaggesprekken, dan was het wel dit: de vaak onderschatte gevaren van het oprukkende populisme en de kwetsbaarheid van de democratische rechtsstaat. De Israëlische historicus, filosoof en futuroloog Yuval Noah Harari, die inmiddels de status van popster heeft bereikt en die begeleid door bodyguards het podium betrad, werd ondervraagd over zijn nieuwste boek *Nexus* (ondertitel: *Van het stenen tijdperk tot AI, een beknopte geschiedenis van informatienetwerken*). Harari sneed de gevaren aan die volgens hem mondiaal op de loer liggen: desinformatie, onwetendheid en de voedingsbodem die ze creëren voor het eroderen van de democratische samenleving. Na hem was het de beurt aan Antonio Scurati (Italië was dit jaar eregast op de Buchmesse). De Milanese schrijver en literatuurwetenschapper werkt al vele jaren aan een even lijvige als indrukwekkende biografie van dictator Benito Mussolini. In zijn tetralogie schetst Scurati de opkomst, hoogtijdagen en ondergang van de grondlegger van het fascisme. Dat heeft hem één ding getoond: de parallellen tussen de opmars van de vroegere bruinhemden en de huidige populisten zijn te sterk om te negeren, zo gaf Scurati aan tijdens het vraaggesprek.

Wijsheid

Een andere bijdrage van formaat kwam van een auteur, die met name in landen als Groot-Brittannië en Duitsland furore maakt: Elif Shafak. Maar niet alleen daar. De boeken van de Turkse diplomatendochter zijn inmiddels in meer dan vijftig talen vertaald, en worden gekenmerkt doordat ze maatschappelijk beladen thema's allerminst schuwen. Enkele passages uit de toespraak van de in Londen wonende schrijfster willen we u niet onthouden:
'We leven in een bijzondere tijd. Een wereld die enorm gepolariseerd en onverzoenlijk gepolitiseerd is, verscheurd door ongelijkheid, oorlogen en andere gruwelen, die we niet alleen elkaar maar ook de aarde, ons enige thuis, aandoen. Wat kun je als schrijver in die situatie hopen te bereiken? Is er nog plek voor vertellingen en fantasie als tribaal denken en vernietigingszucht zich zoveel luidruchtiger laten horen? Nog niet zo lang geleden hing er een gevoel van optimisme in de lucht. De Berlijnse Muur was gevallen. De Sovjet-Unie was geïmplodeerd. Men sprak van de triomf van de vrije democratie. Er heerste de verwachting dat de geschiedenis zich voortaan rechtlijnig en enkel voorwaarts zou ontplooien. Eind jaren negentig en begin deze eeuw waren de grootste optimisten te vinden in de rijen der technici. Zij vertelden ons dat de mensen zich dankzij de vorderingen op het gebied van digitale informatie allerwegen zouden ontwikkelen tot goed geïnformeerde burgers, die goed onderbouwde beslissingen zouden nemen, met als bijkomend effect dat de democratie overal wortel zou schieten. Maar informatie is niet hetzelfde als

weten, en weten is niet hetzelfde als wijsheid. Tegenwoordig leven we in een wereld waarin er te veel informatie is, maar weinig weten en nog veel minder wijsheid. Dag in, dag uit regenen er brokstukken informatie op ons neer. Terwijl we gewoontegetrouw op het scherm op en neer scrollen hebben we geen tijd om te verinnerlijken wat we zien. Geen tijd om dingen in ons op te nemen, na te denken of iets te voelen. Overgeïnformeerdheid geeft ons de illusie iets te weten. De waarheid is echter dat we vergeten zijn te zeggen: ik weet het niet. Als we ergens geen antwoord op hebben, raadplegen we Google, maar dat is geen weten. Echt weten heeft behoefte aan verlangzaming. We smachten naar culturele centra, bibliotheken, literatuurfestivals, zeg maar: de eerlijke intellectuele uitwisseling van gedachten. We smachten naar langzame journalistiek. We smachten naar boeken. Pas dan is er wijsheid. Om bij wijsheid te geraken, moeten we ons werk en onze gesprekken bezielen. We moeten emotionele intelligentie opbouwen. We hebben behoefte aan empathie. We hebben behoefte aan literatuur. Waarmee ik niet beweer dat wij schrijvers wijze mensen zijn. Dat zijn we zeker niet. Wat ik beweer, is dat we ons met iets verbinden dat groter is dan ons zelf wanneer we verhalen schrijven. Iets dat ouder is dan wij, en zeker wijzer. En dat iets is de eerbiedwaardige kunst en het handwerk van het vertellen. Die zijn universeel. Ze behoren niet uitsluitend tot een stam, een omgeving of een religie. Ze laten zich niet begrenzen.'

Tegengif

Shafak sloot haar betoog af met een draai naar de actualiteit: 'Er heersen angst, boosheid, teleurstelling, wrok. In deze tijd domineren deze emoties de politiek, maar ik vrees dat ze leiden tot gevoelloosheid. Ik ben ervan overtuigd dat deze wereld een akeliger plek wordt als we ons overgeven aan apathie, als we ons er niet meer om bekommeren wat er in Gaza, Oekraïne en Soedan gebeurt, en als we daar niet langer over schrijven. Precies daarvoor heeft Hannah Arendt ons gewaarschuwd. Literatuur is het tegengif tegen gevoelloosheid. Schrijvers kunnen geen oorlogen beëindigen. Ze kunnen de haat niet doen verdwijnen. Wat ze wel kunnen, is de vredesvlam, het gemeenschapsgevoel en de compassie aanwakkeren. De kracht van literatuur bestaat erin dat zij ons eraan herinnert waartoe we in staat zijn: niet enkel verwoesting en vijandschap, maar ook schoonheid, solidariteit, broederschap, liefde.'

Weemoed

Gesterkt door deze oproep die ook ons gezelschap als voorvechters van de openbare bibliotheek, het streven naar geletterdheid en het samenstellen van een betekenisvolle collectie ter harte ging, zette de bus weer koers naar Nederland. Onderweg memoreerde reisleider Rob licht ontroerd aan het feit dat er met deze trip naar de Frankfurter Buchmesse een einde kwam aan ruim twee decennia van studiereizen. Namens de redactie van *Bibliotheekblad* is er veel dank op z'n plaats voor al die boeiende trips waarmee Rob, Joyce en Rammy de deelnemers inspireerden tot reflectie op het vak. Nu er een eind is gekomen aan deze waardevolle bijdragen aan de branche, resteert er niet alleen bij Rob maar ook bij ondergetekende een zeker gevoel van weemoed. Chauffeur André gooide er ter hoogte van de beroemde Loreley aan de Rijn dan ook terecht nog maar eens deze klassieker van Heinrich Heine tegenaan: '*Ich weiss nicht, was soll es bedeuten, dass ich so traurig bin; ein Märchen aus alten Zeiten, das kommt mir nicht aus dem Sinn*'.

De Israëlische historicus, filosoof en futuroloog Yuval Noah Harari, die inmiddels de status van popster heeft bereikt en die begeleid door bodyguards het podium betrad, werd ondervraagd over zijn nieuwste boek *Nexus*.

Wij zijn Michel en Monica van Hello's, hét registratie- en rapportagesysteem voor bibliotheken.

Hello's in zo ingericht dat jullie zelf kiezen welke modules jullie in gebruik nemen. Hierdoor werkt het systeem zeer gebruiksvriendelijk en overzichtelijk. Want registeren en rapporteren kan makkelijker, beter én leuker.

Hello's Online

- Overzichtelijke dashboarding op o.a. activiteiten en aanwezige/afwezige deelnemers
- Uitgebreide opties tot automatiseringen om het systeem voor je te laten werken
- Aanmeldformulieren worden direct in het systeem geregistreerd
- Registeren van activiteiten en aantal deelnemers
- Acties aanmaken voor jezelf of een collega
- E-mailen vanuit Hello's naar mailgroepen
- Deelnemerslijsten bijhouden
- Community library

Overzichtelijk

- De inrichting zelf bepalen
- Betrouwbare rapportages
- Ontwerp eenvoudig formulieren om collectieve activiteiten te monitoren
- Matchen was nog nooit zo leuk en makkelijk

Hello's

Meld je aan voor de online demo op donderdag 16 januari 2025 van 10:00 uur tot 11:00 uur door een mail te sturen naar: hello@hellos.nl of scan de QR-code en meld je aan.

Onafhankelijk advies
Krachtige implementaties

Uw partner voor Search Oplossingen en Business Intelligence

KBenP
meer waarde uit informatie

KBenP.nl

Erasmus, *Querela Pacis* (1517)

Een oproep tot vrede

Een ware dwarsdenker: dat was Erasmus. De KB heeft veel werken van hem in de collectie. In deze editie van 'Topstukken van de KB' licht Esther van Gelder, conservator oude drukken van de KB, een bijzonder werk van deze denker uit. De *Querela pacis*: het allereerste pacifistische pamflet ooit.

TEKST: ESTHER VAN GELDER, CONSERVATOR OUDE DRUKKEN KB • FOTO'S: KB NATIONALE BIBLIOTHEEK

In 1517 schreef Erasmus *Querela Pacis*, oftewel *Klacht van de vrede*. Hierin geeft hij, net als in zijn beroemde *Lof der Zotheid*, het woord aan een godin: vrouwe Vrede dit keer. Vrede is verbaasd dat ze overal wordt weggejaagd en gaat op onderzoek uit. Wat volgt is een prachtig betoog over de waanzin van oorlogsvoering en een krachtige oproep aan machthebbers om voor eendracht te kiezen. Volgens sommigen is *Querela pacis* het allereerste en mooiste pacifistische pamflet ooit. Het wordt in tijden van oorlog steeds weer opnieuw uitgegeven en vertaald. Wat bewoog Erasmus het te schrijven?

De oorlogszucht van een paus

Er is geen onderwerp waar Erasmus zo hartstochtelijk over schreef: de verbazingwekkende oorlogszucht van de mens. Om Erasmus' zorgen te begrijpen, moeten we terug naar 1506. Dan is de geleerde getuige van de triomfantelijke intocht van het leger van paus Julius II in Bologna. Dit was nog maar het begin van de bloedige gebiedsuitbreidingen in opdracht van deze oorlogszuchtige paus. Het is de eerste keer dat Erasmus de hoogste hoeder van de christelijke kerk ontmoet, en het vervult hem met afschuw. 'Julius hangt echt de Julius uit', schrijft hij aan een vriend. Die begreep natuurlijk meteen dat hiermee de wrede Romeinse veldheer Julius Caesar werd bedoeld.

De discrepantie tussen de met woorden beleden christelijke waarden van eendracht en liefde en het wereldse gedrag van de paus, inspireerde Erasmus tot het schrijven van het satirische, en zeer maatschappijkritische *Lof der Zotheid*. Maar het maakte hem ook tot overtuigd pacifist.
Het schijnt dat diezelfde paus Julius II Erasmus heeft gevraagd een lofdicht te schrijven ter ere van zijn aanstaande veldtocht naar Venetië in 1508. In plaats van een lofdicht schreef Erasmus toen het anti-oorlogsboek *Antipolemos* (Grieks voor 'tegen de oorlog'). Dit was natuurlijk niet de bedoeling. Het werk werd meteen uit de handel genomen en is nooit meer teruggevonden.
Na de dood van de oorlogspaus in 1513 schreef Erasmus *Julius exclusus e coelis* (Julius buiten de hemelpoort gehouden), dat eerst in handschrift circuleerde en in 1517 voor het eerst anoniem gedrukt werd. In dit vermakelijke dialoog dient een dronken Julius II zich aan bij de hemelpoort, met in zijn kielzog de militairen die tijdens zijn oorlogen sneuvelden. Als gewezen paus beschikt hij natuurlijk over de sleutels, maar die blijken niet te passen (of de dronken paus krijgt ze niet in het slot). Uiteindelijk wordt hij door Petrus de hemel uitgetrapt en begint hij zijn eigen paradijs. Erasmus heeft altijd ontkend de schrijver te zijn van dit werkje. Hij leefde ten slotte in een tijd waarin vorsten en kerk nog de absolute macht hadden en de grenzen van de vrijheid van meningsuiting bepaalden. Maar tegenwoordig zijn experts het erover eens dat het van hem is en heeft *Julius exclusus* een plekje gekregen in de door de KNAW uitgegeven *Opera omnia* van Erasmus.

Meer anti-oorlogsteksten

In latere werken ging Erasmus dan ook omzichtiger te werk. Een van zijn bekendste anti-oorlogsteksten is bijvoorbeeld te vinden in de uitgave uit 1515 van zijn *Adagia* (spreekwoorden). Daarin grijpt hij het bekende spreekwoord *Dulce bellum inexpertis* (= 'Zoet is de oorlog voor wie hem niet kent') aan voor een 25-pagina's tellend betoog over de waanzin van de oorlog. 'Als er iets ter wereld is dat men moet vermijden (…) dan is dat de oorlog', zo vangt hij aan. Maar tegenwoordig 'is de oorlog iets zo alledaags geworden dat men zich er bijna over verbaast, wanneer iemand wordt aangetroffen die er geen behagen in schept'.
Erasmus neemt zich voor om als een waarachtige wijsgeer deze wonderlijke neiging van de mens te onderzoeken. En schetst vervolgens met prachtige beelden hoe onnatuurlijk, onmenselijk en onchristelijk de oorlog is. Zo weerlegt hij de opvatting dat de strijd iets natuurlijks is: dieren worden weliswaar met wapens als hoorns en slagtanden geboren, maar gebruiken die alleen om zichzelf of hun kroost te verdedigen. Nooit om in troepen tegen elkaar te vechten. De mens is echter geboren met een zachte huid, vriendelijke ogen, en 'buigzame armen, geschikt om te omhelzen'. Toch tooit de mens zich met schubben (harnassen), metalen hoorns (op hun helmen), giftige pijlen en helse machines (kanonnen). 'Wie is dan toch dit monster, heb ik dit geschapen?', laat Erasmus Natuur uitroepen.

Querela pacis: klacht van de vrede

In 1517 verscheen dan *Querela pacis*, of Klacht van de vrede, bij Erasmus' vaste uitgever Johannes Froben in Basel. Erasmus schreef het in aanloop

naar een vredesconferentie in Cambrai, waar de vorsten van Engeland, Frankrijk en de Lage Landen over vrede in Europa zouden spreken. Veel van de thema's uit *Bellum* komen voorbij. Maar het is optimistischer van toon en meer gericht op de rol van machthebbers in oorlog en hun plicht om de vrede te bevorderen.

Ditmaal kiest Erasmus een stijl die hij bij *Lof der Zotheid* al had uitgeprobeerd: in een lange monoloog laat hij Vrede de toestand van oorlog en vrede onderzoeken. Ze begint haar klacht met verbazing: waarom wordt ze toch overal verguisd en weggejaagd? Ze probeert het bij de hoven, de geleerden, de steden, de kerken, maar nergens vindt ze gehoor. 'U wilt oorlog voeren, onderzoek dan eerst wat vrede is!', roept ze uit, om vervolgens te laten zien hoe onlogisch het eigenlijk is om ten strijde te trekken. De kosten zijn altijd zo veel hoger dan die enkele baten van gebiedsuitbreiding, ingeloste wraak of glorieuze eer. Daarbij zouden vorsten, ook die van de kerk, het belang van hun volk en de eenheid van de mens altijd voorop moeten stellen. De prijs van vrede is nooit te hoog, zegt zij: machthebbers kunnen die betalen met toegeeflijkheid en ingeslikte trots.

'Liever een onrechtvaardige vrede, dan een gerechtvaardigde oorlog'

Erasmus' oproep vindt geen gehoor. De vredesconferentie in Cambrai wordt afgelast vanwege onenigheid tussen de vorsten. En kort daarop spijkert Luther zijn 95 stellingen tegen de kerkdeur in Wittenberg. Het is nog maar het begin van een bloedige eeuw vol godsdienststrijd en andere oorlogen. Zowel *Dulce bellum inexpertis* als *Querela Pacis* worden dan ook talloze malen herdrukt en vertaald.

'Liever een onrechtvaardige vrede, dan een gerechtvaardigde oorlog', is een van de vele prikkelende uitspraken in *Querela pacis*. Het stemt tot nadenken in een tijd waarin veel mensen zich machteloos voelen onder de eindeloze oorlogsbeelden uit Oekraïne, Gaza en Sudan. Alleen daarom al is Erasmus' aanklacht een topstuk. En het herlezen waard.

Verder lezen

De KB heeft veel werken van Erasmus in de collectie, waaronder vroege uitgaven van *Querela Pacis* en oude en nieuwe vertalingen. Zie bijvoorbeeld:

- *Een christelycke nootsakelycke claghe des vredes, die in alle geslachten onder alle volcken verdreven ende verworpen wordt*, Rotterdam: Bastiaans, 1616. Aanvraagnummer KW 1350 C 61 [10].
- *De klacht van de vrede, die overal door alle volken verstoten en versmaad wordt* / vert. [uit het Latijn] door Truus van Leeuwen. Rotterdam: Ad Donker, 1986. Aanvraagnummer 7563 H 2.
- De grootste collectie Erasmus-drukken is in de Bibliotheek Rotterdam.
- Deze herfst besteedt de KB aandacht aan dwarsdenkers als Erasmus, zie www.kb.nl/tegengeluiden.
- Voor meer achtergronden over de tijd waarin Erasmus leefde, zie de bekroonde biografie van Sandra Langereis: *Erasmus, dwarsdenker: een biografie* . Amsterdam: De Bezige Bij, 2021.

Met houtsneden gedecoreerde titelpagina van een Querela Pacis uitgave uit 1523.

Vechtende en geharnaste soldaten uit 'De geschiedenissen van Troje' (Haarlem, Bellaert 1486).

Detail uit een vroege Nederlandse vertaling van Querela Pacis: Een christelycke nootsakelycke claghe des vredes (Rotterdam 1616), met de 'bescheiden' opdracht van Erasmus aan 'Alle Keyseren, Koninghen, Vorsten, Hertoghen etc.'.

Detail van de openingszin uit een vroege Nederlandse vertaling van Querela Pacis: *Een christelycke nootsakelycke claghe des vredes* (Rotterdam 1616).

Bibliotheek Deventer promoot gezondheidsvaardigheden

Gezonder leven, ook dát leer

Ingesleten gedrags- en leefpatronen doorbreken is vaak verschrikkelijk lastig. Vooral omdat 'we' bijna allemaal gewend zijn om veel dingen op de spreekwoordelijke automatische piloot te doen. Maar nooit geprobeerd, is altijd mis. Dát was een van de gedachten van Cleo den Os, toen ze in de lente van 2023 begon als docent Digitaalhuis bij Bibliotheek Deventer. 'Je verwerft makkelijker kennis over de "do's en don'ts" van gezonder leven als je taalvaardig bent.' Toen dat idee was geboren, begon de zoektocht naar de juiste aanpak en het selecteren en benaderen van de juiste doelgroep. Inmiddels, een jaar later, is de eerste groep deelnemers aan het gezondheidsproject 'Voel je Goed! afgezwaaid met een certificaat en veelal wat minder kilo's en meer kennis over een gezonde leefstijl.

TEKST: LINDA VAN PELT • FOTO: BIBLIOTHEEK DEVENTER

Voedingsbodem

Voor wie niet zo goed kan lezen', is het vaak lastig om informatie over gezonde voeding te vinden, te begrijpen en vooral toe te passen in het dagelijkse leven. Zo ontstaat een groter risico op overgewicht en aandoeningen die daarvan het gevolg zijn.
'Je beter voelen dankzij een nieuwe levensstijl. Dat is iets wat onze bibliotheek de inwoners van Deventer ook zou gunnen', omschrijft Cleo den Os als een van de eerste aandachtspunten in haar rol van docent Digitaalhuis bij Bibliotheek Deventer. 'In onze stad wonen ook mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. Dit maakt het moeilijk om bij te blijven met de ontwikkelingen in onze maatschappij, waarin taalvaardigheid immers belangrijk is. Het probleem wordt nog vergroot als dit direct invloed heeft op iemands gezondheid, simpelweg vanwege een achterstand in kennis over goede eet- en beweeggewoonten.'
Het project 'Voel je Goed!', ontwikkeld door Stichting Lezen en Schrijven, bleek een goede voedingsbodem voor het starten van een gezondheidstraject via de bibliotheek.

je bij de bibliotheek

Dicht bij huis

Als een van de eerste stappen zocht Cleo contact met organisaties om mensen te selecteren voor wie het Voel je Goed!-traject nuttig zou kunnen zijn. Zo sprak ze onder anderen met teamleiders en coaches van een leer-werkbedrijf en met de Stichting Vrouwen voor Elkaar (voor vrouwen met verschillende culturele achtergronden). 'Verder ging ik op zoek naar een geschikte locatie voor de Voel je Goed!-bijeenkomsten. Onze moderne bibliotheek heeft misschien een wat zakelijke uitstraling voor wie hier niet regelmatig komt. Dus zochten we het dichterbij huis, bijvoorbeeld in een wijk- of buurthuis.'
De keuze viel op de Buurtfabriek, een zogeheten buurthuiskamer in de wijk Voorstad van Deventer. Ook vanuit deze wijk sloten mensen zich aan bij dit project.

In beweging

Ook de opzet van dit gezondheidsproject vergde een grondige voorbereiding. Zoals het vinden van een leefstijlcoach die les geeft uit een leer- en werkboek in eenvoudige taal, compleet met een handige woordenlijst.
'Ik ben heel blij met deze professional als vaste begeleider van het project, vooral omdat dit de structuur en continuïteit goed garandeert', vindt Cleo. Om er direct aan toe te voegen dat ook de inzet van drie taalvrijwilligers tijdens de lessen onmisbaar is gebleken. 'Vooral om ter plekke inhoudelijke taalvragen van deelnemers te beantwoorden. We wilden ons echter niet louter beperken tot theoretische kennisoverdracht, want dan wordt zo'n traject al snel eentonig. Het is juist de kunst om deelnemers te prikkelen om iedere week te komen, vooral omdat ze niets willen missen. Dat betekent dus het aanbieden van een gevarieerd aanbod.'
Ook hier geldt: verandering van spijs doet eten. Gezónd eten in dit geval. Want een van de programmaonderdelen is een gezamenlijk bezoek aan een supermarkt, onder begeleiding van een diëtist, gericht op het herkennen van gezonde producten en het begrijpen van de informatie op de etiketten. Verder komen er ook praktische tips aan bod. Kijk je hoog of laag in de schappen, bijvoorbeeld in relatie tot de prijs van de producten. Wat zijn de verleidingen waarvoor je gemakkelijk kunt bezwijken? En hoeveel is nu eigenlijk precies 300 of 400 gram groente?
Een andere groepsactiviteit zijn twee kookworkshops: lekker en gezond koken met een beperkt budget.
En om de deelnemers nóg meer in beweging te krijgen, waren er twee workshops 'Dansen met Taalpasjes' onder begeleiding van een danscoach.

In de breedte

Begin februari was de eerste bijeenkomst van Voel je Goed! en eind juni was de feestelijke afsluiting, waarbij alle negen deelnemers die het traject hebben afgrond een certificaat kregen.
'Bij de start was de groep groter', vertelt Cleo, die wel haar best heeft gedaan om iedereen 'bij de les' te houden, bijvoorbeeld door het sturen van wekelijkse persoonlijke berichtjes: jij komt toch ook weer?
Degenen die het volledige traject hebben gevolgd, mogen trots zijn op zichzelf, vindt ze.
'Al die activiteiten hebben niet alleen geleid tot kennisverbreding over gezondheidsvaardigheden, maar ook tot groei van zelfvertrouwen. En dat is precies wat we met dit project graag wilden bereiken.'
Bij sommige deelnemers heeft Cleo al concrete voorbeelden gezien van een veranderd eet- en drinkpatroon. 'Sommige mensen zijn ook ettelijke kilo's afgevallen. Dat is natuurlijk een mooi resultaat, maar Voel je Goed! is niet bedoeld als afvalcursus, maar gericht op bewustwording, meer gezondheidsvaardigheden en gedragsverandering', nuanceert ze.

Doorgaan

Dit eerste traject via Bibliotheek Deventer was een pilot die binnenkort wordt geëvalueerd.
'Zo zal de formule van een mogelijk vervolgtraject wellicht iets worden aangepast', blikt Cleo alvast vooruit. 'Twintig weken lang drie uur per week is misschien te veel gevraagd voor deelnemers. We denken nu aan sessies van twee uur.'
Wie hiervoor belangstelling had, kon tijdens het Voel je Goed!-traject ook nog – gratis – vier individuele consulten bij een diëtist krijgen. Cleo hoopt dat deze mogelijkheid blijft bestaan, omdat die consulten gericht zijn op persoonlijk advies.
Aandacht voor de basisvaardigheden taal, rekenen en digitaal in algemene zin, beschouwt ze eveneens als een must. 'Via dit traject hebben we de deelnemers ook bekend kunnen maken met ander aanbod van de bibliotheek om de basisvaardigheden te vergroten: bijvoorbeeld een computercursus voor digivaardigheid of een taal- leesgroep voor taalvaardigheid. Binnenkort start een EHBO-workshop met extra taalondersteuning voor iedereen die hulp kan gebruiken bij de Nederlandse taal. We hopen mensen te motiveren en te inspireren om dóór te gaan.'

Lezen we gedrukte, digitale of luisterboeken – of lezen we ze allemaal?

Alweer ruim tien jaar is het in Nederland mogelijk om e-books te lenen. In januari 2014 opende toenmalig minister van OCW Jet Bussemaker de landelijke online Bibliotheek in de hal van station Den Haag Centraal. De plaats van handeling deed wat vreemd aan maar was goed gekozen. Voortaan kon je overal waar je wifi of (toen nog) 3G-verbinding had, boeken lenen. Bijvoorbeeld als je op het punt stond in de trein te stappen.

TEKST: FRANK HUYSMANS (BIJZONDER HOOGLERAAR INFORMATION SOCIETY AAN DE UVA EN ZELFSTANDIG ONDERZOEKER EN ADVISEUR BIJ WAREKENNIS) EN BJORN SCHRIJEN (ADVISEUR ONDERZOEK EN KENNISDELING BIJ DE KB) • FOTO: ANP / BART MAAT

Bij het uitlenen van e-books werd in eerste instantie (en wordt in veel andere landen nog steeds) het fysieke uitlenen nagebootst. Op een uitgeleend e-book moest je wachten tot het weer was 'ingeleverd'. Dit *one copy one user*-model kwam tegemoet aan het begrijpelijke bezwaar van uitgevers en auteurs dat ongebreidelde uitlening funest zou kunnen zijn voor de verkoop en dus hun inkomsten. Het was alleen wel lastig uit te leggen aan leners dat 'het e-book al is uitgeleend'. Digitalisering kon het

In januari 2014 opende toenmalig minister van OCW Jet Bussemaker de landelijke online Bibliotheek.

probleem van het 'uitgeleend' zijn nou juist verhelpen. En was het wel echt zo dat uitlening kannibaliseerde op de verkoop van (digitale) boeken? Want niet iedere lener van een boek zou het anders hebben gekocht. Met goede kopieerbeveiliging, een embargoperiode direct na verschijnen van een titel waarin het nog niet in de digitale uitleen terechtkwam, en een billijke vergoeding per uitlening zou een *one-copy-multiple-users*-model wel eens een extra inkomstenstroom kunnen opleveren voor de rechthebbenden.
Aldus geschiedde in de online Bibliotheek. De spannende vraag voor met name de bibliotheken was daarbij wel hoe hoog de vlucht zou zijn die het digitale lenen ging nemen. Hoeveel gedrukte boeken zouden er op termijn nog worden geleend? En wat zou dat betekenen voor de aanloop naar de fysieke vestigingen?

Tien jaar later

Nu, tien jaar later, weten we dat het met de digitale boeken niet is gegaan als met muziek en films. Terwijl de markt voor audio en audiovisuele informatie grotendeels 'online is gegaan', hebben boekenlezers nog altijd een sterke voorkeur voor de fysieke variant. Het duidelijkst kwam dit naar voren tijdens de corona-lockdowns in 2020 en 2021 waarin boekhandels en bibliotheken gesloten moesten blijven. Hoewel bijna vier miljoen bibliotheekleden zonder extra kosten e-books hadden kunnen lenen, werd maar beperkt van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. Het aantal uitgeleende e-books en luisterboeken steeg weliswaar fors, maar dit was onvoldoende om de scherpe daling in het aantal fysieke uitleningen te compenseren. De gesloten deuren van de boekhandels konden boekenkopers evenmin verleiden tot het overstappen op e-books. Ze kochten hun papieren boeken voornamelijk bij de online (!) winkels. Tot opluchting van de 'boekhandels-van-baksteen' keerde het grootste deel van hun klanten na de lockdowns wel weer terug.

Is het digitale boek dus een overbodige of zelfs mislukte innovatie? Nee, zeker niet. Met gegevens van Stichting Marktonderzoek Boekenvak kunnen we laten zien dat veel boekenlezers het lezen van papier en van scherm combineren. Dat was bij de start van de online Bibliotheek in 2014 echter al zo. Sindsdien zijn de verhoudingen niet ingrijpend gewijzigd. Het aandeel van de volwassen bevolking dat alleen gedrukte boeken leest is licht gedaald tot zo'n veertig procent. Een even grote groep combineert beide leesvormen. De groep die uitsluitend e-books leest, is qua omvang bescheiden en lijkt pas sinds 2023 in de lift te zitten.
En het luisterboek? Ook dat zit al een tijd in de online Bibliotheek. Bij een gevonden titel kun je (indien beschikbaar) kiezen of je het e-book of de luisterversie wilt lenen. Over heel 2023 zijn 5,5 miljoen e-books en 2,3 miljoen luisterboeken geleend, tegenover 53,6 miljoen gedrukte boeken uit de openbare bibliotheekvestigingen.

SMB-onderzoek

Sinds dit jaar weten we uit het SMB-onderzoek in welke mate en hoe deze drie vormen worden gecombineerd (niet alleen de geleende, maar alle boeken). Daarbij springen de verschillen tussen leden en niet-leden van de bibliotheek in het oog, evenals die tussen mensen die weinig en mensen die veel boeken lezen.
Ongeveer 16 procent, een op de zes, van de volwassenen heeft in het afgelopen jaar zowel gedrukte, digitale als luisterboeken gelezen/beluisterd. Onder bibliotheekleden en 'meeleners' (personen die wel eens iets lenen op de pas van een ander) ligt dit percentage met 29 procent aanmerkelijk hoger dan bij niet-leden (9 procent). Onder de niet-leden ligt het percentage dat alleen gedrukte boeken leest wat hoger, evenals de groep die uitsluitend e-books leest.

Wat verder opvalt is dat in totaal bijna twee derde van de volwassen bibliotheekleden naast gedrukte boeken ook e-books en/of luisterboeken zegt te lezen. Die digitale boeken komen niet alleen uit de online Bibliotheek, want maar circa drie op de tien volwassen leden hebben zich daar als gebruiker geregistreerd. De overigen maken waarschijnlijk gebruik van commerciële abonnementsdiensten of kopen ze bij een online boekwinkel; bijvoorbeeld specifieke titels die niet in de online Bibliotheek beschikbaar zijn (Bibliotheekinzicht, 2024).

Overeenkomstige verschillen

Een vergelijking van boekenlezers die veel (21 boeken of meer in het afgelopen jaar) lazen met weiniglezers (1-20 boeken), laat overeenkomstige verschillen zien. Deels komt dit doordat de groepen overlappen (bibliotheekleden lezen, niet verrassend, gemiddeld meer boeken dan niet-leden). Toch zien we verschillen. Van de veellezers leest een groter percentage naast gedrukte boeken ook e-books en/of luisterboeken, hoewel dat geen vanzelfsprekendheid is. Daarentegen is de groep die alleen e-books leest even groot onder de weinig- en de veellezers (5 procent).

Een van de redenen om luisterboeken in de collectie op te nemen, is dat zo wellicht mensen voor het boek gewonnen kunnen worden die niet van het lezen van letters, woorden en zinnen houden. De tabel geeft hierover geen uitsluitsel. Dat slechts één procent van de Nederlanders uitsluitend luisterboeken tot zich neemt, zou de pessimisten gelijk kunnen geven. De optimisten kunnen daarentegen tevreden zijn over de uitkomst dat luisterboeken voor het overgrote deel, namelijk door 20 procent van de volwassenen, met papieren en digitale boeken worden gecombineerd ('zie je, het werkt!'). Het pleit ervoor om de in de bibliotheek beschikbare publicatievormen nadrukkelijker onder de aandacht te brengen. Zodat leners maximale keuzevrijheid hebben in hoe zij *deze* titel op *dit* moment willen lezen *of* luisteren.

Naschrift redactie / bronnen

Bij dit artikel hoort een tabel, figuur en een literatuurlijst met hyperlinks. Deze vindt u op bibliotheekblad.nl/bronnen.

V-smart

Beheer collecties, klanten en activiteiten

Met V-smart, ons geïntegreerd bibliotheeksysteem (ILS), genieten bibliotheken van de voordelen van een browser-omgeving. Via een aantrekkelijke en aanpasbare interface biedt de applicatie toegang tot uitleen, catalogusbeheer, besteladministratie, tijdschriftenbeheer, rapportages, collectiemanagement, data-analyse en publiekscatalogus.

V-smart is een volledige oplossing om collecties en activiteiten onder de aandacht te brengen en te beheren.

Meer op:

www.axiell.com/nl/

axiell

DE VRIJHEID OM TE VERDWIJNEN
DE VEILIGHEID OM TE BLIJVEN

Verder praten? includi.com

justspark

De feestdagen in **zonder IT-zorgen** voor jouw bibliotheek?

Dagelijks ondersteunen wij 400+ bibliotheekvestigingen met IT-oplossingen en kennen daarom de uitdagingen van jouw bibliotheek.

Of het nu gaat om een stabiele infrastructuur, een betrouwbare IT Servicedesk of innovatieve ideeën voor de toekomst. Justspark staat klaar voor jouw bibliotheek.

Fijne feestdagen!

088 472 3426
info@justspark.com